

ПЕДАГОГІЧНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

PrOsvita

№1

НАУКОВА УСТАНОВА
ІНСТИТУТ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА СПІВПРАЦІ

ПЕДАГОГІЧНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

PrOsvita

Випуск № 1
вересень, 2024

УКРЛОГОС Груп
2024

SCIENTIFIC INSTITUTION

INSTITUTION OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL INTEGRATION AND COOPERATION

PEDAGOGICAL SCIENTIFIC JOURNAL

PrOsvita

Issue № 1

September, 2024

UKRLOGOS Group
2024

ПрОсвіта : педагогічний науковий журнал / НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці». Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. № 1. 110 с.

DOI: <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1>

Рекомендовано до видання

Вченою Радою Наукової установи «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці».
Протокол № 54 від 19.09.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R40-05280 (Рішення Національної Ради № 2545 від 08.08.2024).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Кондрацька Галина Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна)

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Жорж-Луї Барон – доктор філософії в галузі освіти,
Парижський університет (Французька Республіка)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бенера Валентина Єфремівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Бацуровська Ілона Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Буцик Ігор Михайлович – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Дибкова Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Куліченко Алла Костянтинівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Мірошніченко Валентина Іванівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Маринченко Ганна Миколаївна – кандидат історичних наук (Україна);
Олексін Юрій Петрович – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Опачко Магдаліна Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Отич Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Парфанович Іванна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Пінчук Ірина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Радул Валерій Вікторович – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Савінова Наталія Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Сергєєва Лариса Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Сліпчишин Лідія Василівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Тамозьська Ірина Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
Чашечникова Ольга Серафимівна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Яненко Ярослав Васильович – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент (Україна);
Бесєдіна Антоніна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Гончарук Валентина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);

Данилко Оксана Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Данильченко Ірина Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Зенченко Тетяна Федорівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Іваницька Наталія – кандидат педагогічних наук (Україна);
Калінін Андрій Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Кошура Андрій Вікторович – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Красницька Ольга – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Лещук Галина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Любива (Лисиця) Віталіна Вячеславівна – кандидат педагогічних наук (Україна);
Мацук Людмила – кандидат педагогічних наук, професор (Україна);
Приходько Оксана Юріївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Слухеньська Руслана Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Степанова Наталія Михайлівна – кандидат філософських наук, доцент (Україна);
Танана Світлана Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Твердохлебова Наталя Євгеніївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Тернавська Тетяна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Фасолько Тетяна Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Цибанюк Олександра Олександрівна – кандидат педагогічних наук (Україна);
Човрій Софія Юліївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Чугай Оксана Юріївна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Шевчук Борис Вікторович – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Шерудило Андрій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Шикиринська Олександра Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Юденко Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
Хацаюк Олександр Володимирович – старший викладач (Україна).

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:

Index Copernicus; Google Scholar; Open Ukrainian Citation Index; OpenAIRE, CrossRef; WorldCat; «Наукова періодика України» (НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Mendeley; Semantic Scholar; Scilit; PubPeer.

» www.prosvita.in.ua

Редакція журналу забезпечує проведення рецензування відповідно до процедури подвійного анонімного рецензування, виходячи з принципу об'єктивності та керуючись міжнародними стандартами публікаційної етики COPE Code of Conduct і нормами, викладеними в Етичному кодексі ученого України.

Статті перевіряються на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com.

Усі матеріали цього випуску поширюються на умовах ліцензії CC BY-SA 4.0 International,

PrOsvita : pedagogical scientific journal / SI «Institution of Scientific and Technical Integration and Cooperation». Vinnytsia : LLC «UKRLOGOS Group», 2024. № 1. 110 p.

 DOI: <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1>

Recommended for publication by the

Academic Council of the Institute of Scientific and Technical Integration and Cooperation.
Protocol № 54 from September 19, 2024.

Media identifier: R40-05280 (Decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting № 2545 dated 08.08.2024).

EDITOR-IN-CHIEF:

Halyna Kondratska – Doctor of Pedagogy, Professor,
Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko (Ukraine)

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Georges Louis Baron – PhD in Education,
Université de Paris, (French Republic)

EDITORIAL BOARD:

Valentyna Benera – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Ilona Batsurovska – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Ihor Butsyk – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Maryna Voloshenko – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Liudmyla Dybkova – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Alla Kulichenko – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Valentyna Miroshnichenko – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Hanna Marynchenko – Ph.D. in History (Ukraine);
Yurii Oleksin – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Mahdalyna Opachko – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Olena Otych – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Ivanna Parfanovych – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Iryna Pinchuk – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Valerii Radul – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Nataliia Savinova – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Larysa Serheieva – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Lidiia Slipchyshyn – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Iryna Tamozhska – Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Olga Chashechnikova – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Yaroslav Yanenko – Doctor of Sciences in Social Communications, Associate professor (Ukraine);
Antonina Biesiedina – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Valentyna Honcharuk – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);

Oksana Danylko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Iryna Danylchenko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Tetiana Zenchenko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Nataliia Ivanytska – Ph.D. in Pedagogy (Ukraine);
Andrii Kalinin – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Andrii Koshura – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Olha Krasnytska – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Halyna Leshchuk – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Vitalina Liubyva (Lysytsia) – Ph.D. in Pedagogy (Ukraine);
Liudmyla Matsuk – Ph.D. in Pedagogy, Professor (Ukraine);
Oksana Prykhodko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Ruslana Slukhenska – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Nataliia Stepanova – Ph.D. in Philosophy, Associate professor (Ukraine);
Svitlana Tanana – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Natalia Tverdokhliebova – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Tetiana Ternavska – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Tetiana Fasolko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Oleksandra Tsybaniuk – Ph.D. in Pedagogy (Ukraine);
Sofiia Chovrii – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Oksana Chuhaï – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Borys Shevchuk – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Andrii Sherudylo – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Oleksandra Shykyrynska – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Oksana Yudenko – Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine);
Oleksandr Khatsaiuk – Senior teacher (Ukraine).

The journal is indexed in international reference and scientometric databases:

Index Copernicus; Google Scholar; Open Ukrainian Citation Index; OpenAIRE, CrossRef; WorldCat; «Наукова періодика України» (НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Mendeley; Semantic Scholar; Scilit; PubPeer.

» www.prosvita.in.ua

The editors of the journal ensure peer review in accordance with the procedure of double-blind peer-review, based on the principle of objectivity and guided by the international standards of publishing ethics COPE Code of Conduct and the norms set forth in the Code of Ethics of the Ukrainian scientist.

Articles are checked for plagiarism using StrikePlagiarism.com software.

All material in this issue is licensed under CC BY-SA 4.0 International.

ЗМІСТ

Шевченко Н. В.ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: СИСТЕМНИЙ
ПІДХІД 9**Вовк О. І., Кривошия Д. Ю.**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА: НАПИСАННЯ
«ЗА-І-ПРОТИ» ЕСЕ 19**Атраментова Л. О.**

ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ГЕНЕТИКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ 29

Назаренко Л. М., Назаренко В. С.СУТНІСТЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДОБУТТЯ ПОВНОЇ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ 38**Шинкарьова О. Д., Шинкарьова Н. Г.**УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ДІВЧАТ 16-17 РОКІВ
ЗАСОБАМИ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ 52**Лопатинська І. С.**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ 63**Хуторна Л. С., Кулігіна Н. Ф., Бабенко М. Ф., Куцобіна Ж. А.**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНОЇ
ТА ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 76**Собченко Т. М., Федоренко В. В.**ЦИФРОВИЙ ІМІДЖ ПЕДАГОГА ЯК СУЧАСНИЙ ТРЕНД ЦИФРОВОГО
СУСПІЛЬСТВА 99

CONTENT**Shevchenko N.**

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF HEADS OF GENERAL SECONDARY
EDUCATION INSTITUTIONS FOR ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION:
A SYSTEMATIC APPROACH9

Vovk O., Kryvoshyia D.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACADEMIC WRITING: COMPOSING A FOR-
AND-AGAINST ESSAY19

Atramentova L.

TEACHING THE FUNDAMENTALS OF GENETICS IN THE NEW UKRAINIAN
SCHOOL29

Nazarenko L., Nazarenko V.

THE ESSENCE OF THE TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL
PROCESS OF OBTAINING A COMPLETE GENERAL SECONDARY EDUCATION
BY DISTANCE FORM38

Shynkarova O., Shynkarova N.

IMPROVING THE LEVEL OF PHYSICAL QUALITIES OF 16-17-YEAR-OLD
GIRLS USING FITNESS TECHNOLOGIES52

Lopatynska I.

TEACHING PROFESSIONALLY ORIENTED COURSES IN AN INSTITUTION
OF HIGHER EDUCATION63

Khutorna L., Kulihina N., Babenko M., Kutsobina Zh.

THE INTERRELATION AND INTERPENETRATION OF COMMON AND
TERMINOLOGICAL VOCABULARY IN THE UKRAINIAN LANGUAGE76

Sobchenko T., Fedorenko V.

DIGITAL IMAGE OF A TEACHER AS A MODERN TREND OF DIGITAL SOCIETY99

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.001>

Шевченко Наталія Василівна¹

¹ аспірантка кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0006-3147-071X

Професійний розвиток керівників закладів загальної середньої освіти із забезпечення якості освіти: системний підхід

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано застосування принципів системного підходу в контексті розвитку професійної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти із формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Визначено, що необхідність професійного розвитку керівника закладу зумовлена необхідністю відповідати викликам сучасного світового освітнього простору, нормативними вимогами до рівня компетентності керівника закладу загальної середньої освіти та готовністю керівника до управлінської діяльності з точки зору його прагнення досягти певного рівня професійної діяльності. На підставі системно-структурного та системно-цілісного підходів розроблено педагогічну модель професійного розвитку керівника та охарактеризовано вплив поєднання засобів і можливостей поєднання неформальної, інформальної та формальної освіти. Доведено, що цілеспрямоване й планове поєднання участі керівників закладів загальної середньої освіти Харківської області в робочій групі, в тематичних семінарах та на курсах підвищення кваліфікації найбільше вплинуло на сформованість їхньої компетентності із формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: професійний розвиток; компетентність керівника закладу загальної середньої освіти; внутрішня система забезпечення якості освіти; принципи системного підходу.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.001>

Nataliia Shevchenko¹

1. Post-Graduate Student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation
Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics, UKRAINE

ORCID ID: 0009-0006-3147-071X

Professional development of heads of general secondary education institutions for ensuring the quality of education: a systematic approach

ABSTRACT. The article analyzes the application of the principles of the system approach in the context of the development of the professional competence of the heads of general secondary education institutions in the formation of the internal system of ensuring the quality of education. It was determined that the need for the professional development of the head of the institution is determined by the need to meet the challenges of the modern world educational space, regulatory requirements for the level of competence of the head of the general secondary education institution and the readiness of the head for managerial activities from the point of view of his desire to achieve a certain level of professional activity. On the basis of system-structural and system-holistic approaches, a pedagogical model of the professional development of the manager was developed and the influence of the combination of means and opportunities of the combination of informal, informal and formal education was characterized. It has been proven that the purposeful and planned combination of participation of the heads of general secondary education institutions of the Kharkiv region in the working group, in thematic seminars and in advanced training courses had the greatest impact on the formation of their competence in the formation of the internal system of ensuring the quality of education.

KEYWORDS: *professional development; competence of the head of a general secondary education institution; internal system of ensuring the quality of education; principles of the system method.*

Постановка проблеми. Основи професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти визначено в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту». У статті 59 Закону України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [13]. У статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту» наголошено на тому, що керівник закладу загальної середньої освіти зобов'язаний протягом першого року після призначення на посаду пройти курс підвищення кваліфікації з управлінської діяльності [14]. Отже, необхідність професійного розвитку керівника закладу загальної середньої освіти зумовлена різними потребами:

- необхідністю відповідати викликам сучасного світового освітнього простору (адаптація освітнього процесу до індивідуальних потреб здобувачів освіти та його інклюзивність і діджиталізація; соціально-емоційне навчання; забезпечення рівних можливостей для всіх учнів/учениць тощо) і у зв'язку із цим мати сформовану здатність до управління змінами;
- нормативними вимогами до рівня компетентності керівника закладу загальної середньої освіти;
- особистісною готовністю керівника до управлінської діяльності з точки зору його прагнення досягти певного рівня професійної діяльності.

Оскільки освіта є відкритою соціально-педагогічною системою, застосування системного підходу до професійного розвитку керівника, на нашу думку, дозволить сформувати бачення такого розвитку в єдності його складових частин.

Аналіз досліджень та публікацій. Різні аспекти професійного розвитку керівників навчальних закладів як управлінців розглядають у своїх працях багато науковців, зокрема: актуальні проблеми професійного розвитку керівників закладів загальної

середньої освіти – О. Бондарчук [1]; Г. Єльнікова розкрила технологію розробки змісту формування управлінської діяльності керівника навчального закладу на основі його професійно-кваліфікаційної характеристики [4], а поєднання професійної культури та професійної самосвідомості, що дозволяє керівнику на високому рівні здійснювати професійну діяльність, – Т. Сорочан [19]; проблемам, що пов'язані з диверсифікацією процесів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні, присвятив свої роботи В. Лунячек [11, 12]; Л. Карамушка розробила концепції психологічних основ управління освітніми організаціями, управління змінами та організаційного розвитку, психолого-управлінського консультування, профілактики та подолання синдрому «професійного вигорання» [16]; О. Темченко – вплив технологій дистанційного навчання на якість підготовки майбутніх менеджерів [21]; З. Рябова актуалізує на необхідності трансформаційних процесів в освіті в умовах цифровізації [18]; Г. Тимошко – на розвитку організаційної культури керівника нової української школи [22].

Таким чином, науковці звертають увагу на підготовку менеджерів освіти, підвищення кваліфікації та професійний розвиток в умовах післядипломної освіти, інноваційного функціонування закладів освіти, цифровізації, дистанційного навчання.

Теоріям педагогічних систем та системному підходу присвячені роботи Т. Жижко, І. Каньковського, В. Ковальчука, С. Королюка, М. Костюченка, В. Кушніра, В. Прошкіна та інших [3, 5, 6, 7, 8, 9, 17].

Узагальнюючи думки науковців про застосування системного підходу, можна дійти висновку, що системний метод орієнтований на виявлення цілісності та структурності об'єкта, зв'язків між його складовими з огляду на досягнення визначеної мети діяльності цього об'єкта.

Мета роботи: аналіз застосування принципів системного підходу в контексті розвитку професійної компетентності керівників шкіл із формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасних викликів, що постають перед українським суспільством в цілому та освітою зокрема, набуває провідного значення рівень професійної компетентності керівника закладу загальної середньої освіти як надважливого чинника впливу на забезпечення якості освіти.

Необхідність професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти зумовлюється й актуалізується також прийняттям у 2017 році нового Закону України «Про освіту», який регулює основні засади нової освітньої системи й гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів освіти, а також запроваджує інституційний аудит (зовнішнє оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти, які забезпечують його ефективну роботу та сталий розвиток). Отже, новації освітньої системи зумовили необхідність формування й розвитку в керівника закладу загальної середньої освіти нових професійних компетентностей. У 2017 році Міністерство економіки України затвердило професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти, у якому додатково визначені такі професійні компетентності керівника, як компетентність забезпечення якості освітньої діяльності та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та компетентність організації діяльності закладу освіти на засадах зовнішньої системи забезпечення якості освіти [15].

Зважаючи на вище викладене, керівник закладу загальної середньої освіти має постійно дбати про свій професійний розвиток. У зв'язку із цим можемо говорити про те, що професійний розвиток є частиною освіти дорослих, оскільки вона є складовою освіти впродовж життя.

У статті 8 Закону України «Про освіту» визначені види освіти, відповідно до яких особа може реалізувати своє право на освіту, а саме: формальна (здобувається за освітніми програмами та передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти

та здобуття кваліфікацій); неформальна (здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій); інформальна (передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, тобто самоосвіта) [13, с. 11].

У Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800, зазначається, що педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію за різними формами і видами, зокрема й шляхом неформальної (тренінги, семінари, семінари-практикуми, вебінари, майстер-класи тощо) та інформальної освіти [12, с. 4].

Ми розглядаємо професійний розвиток керівника закладу загальної середньої освіти з точки зору теорії м'яких систем, тобто таких, що мають власну структуру, яка реагує на зовнішні дії, але зберігає внутрішню сутність та здатність до функціонування і розвитку. Основними ознаками системи є: цілепокладання, структурованість, цілісність, взаємозв'язок між елементами.

Розглядаючи професійний розвиток керівника закладу загальної середньої освіти з позиції системного підходу, можемо говорити про педагогічну модель професійного розвитку керівника. Охарактеризуємо модель професійного розвитку керівника закладу загальної середньої освіти із забезпечення якості освіти з точки зору цих ознак (табл. 1).

На нашу думку, використання описаної вище педагогічної моделі професійного розвитку дозволить сформулювати в керівника закладу загальної середньої освіти компетентності із забезпечення якості освітньої діяльності й функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та компетентності з організації діяльності закладу освіти на засадах зовнішньої системи забезпечення якості освіти.

Таблиця 1

**Педагогічна модель професійного розвитку
керівника закладу загальної середньої освіти**

Ознака системи	Характеристика
Цілепокладання	Формування та розвиток у керівника закладу загальної середньої освіти здатності створювати функціональну внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі
Структурованість	Поєднання можливостей: - <i>формальної освіти</i> : навчання в інститутах післядипломної освіти, в магістратурі закладів вищої освіти, на ліцензованих курсах підвищення кваліфікації; - <i>неформальної освіти</i> : участь у наукових конференціях, у тематичних заходах (семінарах, вебінарах, тренінгах, воркшопах тощо), організованих громадськими освітніми організаціями або іншими суб'єктами надання освітніх послуг; - <i>інформальної освіти</i> : самоосвіта, участь у роботі фахових груп, професійне спілкування з колегами
Цілісність	Цілісність моделі забезпечується тим, що керівник закладу загальної середньої освіти може самостійно визначати послідовність свого навчання (тобто вибору виду освіти), адаптуючи цей вибір до актуальних потреб свого розвитку, стану освітньої діяльності закладу, новацій у законодавстві тощо, а також, забезпечуючи повторюваність циклів свого навчання
Взаємозв'язок між елементами	Взаємозв'язок між формальною, неформальною та інформальною освітою полягає в тому, що зміст кожної із цих форм освіти доповнює собою інші та підпорядкований єдиній меті, таким чином забезпечуючи реальні можливості для формування в керівника закладу загальної середньої освіти компетентності із забезпечення функціонування внутрішньої системи якості освіти

Охарактеризуємо результати апробації пропонованої моделі на прикладі учасників робочої групи керівників закладів загальної

середньої освіти Харківської області із питань самооцінювання освітніх і управлінських процесів як складової внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

В основу організації робочих груп покладено такі принципи: добровільність участі, систематичність і послідовність виконання запропонованих завдань, а також відкритість і прозорість комунікації. Робоча група у складі 30 керівників працює впродовж навчального року та передбачає самостійне вивчення його керівниками та аналіз певних питань діяльності закладу стосовно забезпечення якості освіти із подальшим обговоренням із фахівцями управління Державної служби якості освіти.

Для проведення якісного самооцінювання керівник закладу має вмінати планувати програму необхідних дій для досягнення конкретної мети, доречно добирати джерела інформації та методи їх аналізу, а також використовувати результати самооцінювання для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Порівняльний аналіз вхідного й вихідного анкетування учасників робочої групи показав, що: кількість керівників, які здійснюють самооцінювання напрямів освітньої діяльності закладу, планово зросла із 77% до 98%; кількість керівників, які змогли визначити і врахувати при плануванні роботи закладу запити та очікування всіх учасників освітнього процесу, зросла з 57% до 96%; кількість керівників, які здійснили порівняльний аналіз інформації, отриманої із різних джерел (опитування, спостереження, вивчення документів) під час проведення самооцінювання, зросла із 37% до 72%. Таким чином, участь керівників закладів освіти у робочій групі сприяла їх професійному розвитку, зокрема, щодо забезпечення функціонування внутрішньої системи якості освіти та здатності до стратегічного управління закладом.

За підсумками участі в робочій групі кожен її учасник отримав рекомендації стосовно подальшого свого професійного розвитку шляхом використання можливостей як формальної, так неформальної освіти.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

З метою відстеження ефективності наданих рекомендацій через 3 місяці після завершення діяльності названої групи було проведено опитування її учасників. Керівникам закладів загальної середньої освіти було запропоновано оцінити вплив участі в різних формах професійного розвитку на рівень їхньої компетентності із формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Результати анкетування показали, що ті керівники, які вибудували свою освітню траєкторію з урахуванням поєднання різних форм освіти (взяли участь у тематичних семінарах та підвищенні кваліфікації з питань забезпечення якості освіти), найвище оцінили свою здатність сформуванню та забезпечити функціонування внутрішньої системи якості освіти в закладі.

Висновки та пропозиції. Зважаючи на проведений аналіз, можемо дійти таких висновків:

1. Світові освітні тренди, нові нормативні вимоги до рівня компетентності керівника закладу загальної середньої освіти із забезпечення якості освіти зумовлюють необхідність застосування системного підходу до професійного розвитку керівника.

2. Розгляд професійного розвитку керівника закладу загальної середньої освіти із забезпечення функціонування внутрішньої системи якості освіти закладу з точки зору теорії м'яких систем є основою для створення педагогічної моделі, що ґрунтується на таких системних принципах, як цілепокладання, структурованість, цілісність, взаємозв'язок між елементами.

3. Апробація педагогічної моделі професійного розвитку керівника закладу загальної середньої освіти із розбудови та забезпечення функціонування внутрішньої системи якості освіти, заснованої на системному поєднанні засобів і можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти, показала її ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Бондарчук, О. І. (2018). Технологія формування психологічної компетентності суб'єктів освітнього процесу в умовах відкритої освіти. *Відкрита освіта: інноваційні технології та інноваційний менеджмент*, 197-210.
- [2] Гончаренко, С. У., Олійник, П. М., & Федорченко, В. К. (2003). *Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі*. Київ: Вища школа.
- [3] Жижко, Т. А. (2005). Педагогічна система один із чинників впровадження ідеї інтенсифікації у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління*, (3), 144-151.
- [4] Єльнікова, Г. В. (2009). Деякі питання підготовки керівника навчального закладу на основі розроблення його професійно-кваліфікаційної характеристики. *Педагогічний дискурс*, (5), 78-84. (дата звернення: 19 серпня 2024 року).
- [5] Каньковський, І. Є., & Каньковский, И. Е. (2009). Генезис розвитку поняття «педагогічна система». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, (24-25), 25-35.
- [6] Ковальчук, В. А. (2015). Системний підхід у дослідженні проблеми підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем. В Дубасенюк, О.А. (ред.) *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження* (С. 279 – 296). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- [7] Королюк, С. (2007). *Освітній менеджмент. Навчально-методичний посібник для слухачів дистанційної форми підвищення кваліфікації*. Полтава: ПОІППО.
- [8] Костюченко, М. (2015). Аналіз процесів у педагогічній системі. *Наукові праці ВНЗ "ДОННТУ". Серія: Педагогіка, психологія і соціологія*, 2(17), 78-92.
- [9] Кушнір, В. А. (2011). Методологічні основи педагогічних досліджень. *Шлях освіти*, (3), 9-14.
- [10] Луначек, В. (2020). Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти. *New pedagogical thought*, 102(2), 37-45. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2020-102-2-37-45>.
- [11] Луначек, В. Е. (2020). *Моделі та алгоритми підвищення кваліфікації працівників освіти в умовах диверсифікації освітніх послуг*. Проблеми інженерно-педагогічної освіти, (66). <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/handle/123456789/6309>.
- [12] Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19 серпня 2024 року).
- [13] Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (дата звернення: 28.06.2024).
- [14] Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 28 червня 2024 року)
- [15] Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>
- [16] Карамушка, Л. М., Креденцер, О. В., Терещенко, К. В., Лагодзінська, В. І., Івкін, В. М., & Ковальчук, О. С. (2018). Психологічні технології підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712691> (дата звернення: 28 червня 2024 року).
- [17] Прошкін, В. В. (2015). Педагогічна система як предмет наукового дослідження. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (4 (45)), 7-12. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12381>.
- [18] Ryabova, Z. V., & Yelnykova, H. V. (2020). Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти. *Information Technologies and Learning Tools*, 80(6), 369-385. <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4202>.
- [19] Сорочан, Т. (2005). *Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти*: автореф.дис ... д-ра пед.наук: 13.00.04. Луганськ
- [20] Сорочан, Т. (2015). Післядипломна педагогічна освіта: можливі відповіді на виклики модернізації. *Післядипломна освіта в Україні*, (2), 9-12.
- [21] Темченко, О. (2021). Організація навчання в умовах використання дистанційних освітніх технологій. *До 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди: зб. матеріалів методолог. семінару / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди*. Харків: ХНПУ. С. 43-49.
- [22] Тимошко, Г. (2021). *Розвиток організаційної культури керівника нової української школи в умовах трансформації освіти. Тенденції та проблеми управління закладами освіти: виклики XXI століття*. Київ: Цедос.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.002>**Вовк Олена Іванівна¹, Кривошия Дарина Юріївна²**

1. докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-6574-1673

2. студентка магістратури
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0006-5541-4587

**Штучний інтелект у навчанні академічного
письма: написання «за-і-проти» есе**

АНОТАЦІЯ. Упродовж останніх років глибоке дослідження штучного інтелекту (ШІ), зокрема Chat Generative Pre-Trained Transformer (ChatGPT) як одного із його видів, довело ефективність і результативність застосування цієї технології у різних галузях. Насамперед, це стосується освіти, де використання подібних інструментів може сприяти підвищенню якості навчання та викладання. Утім, реалізація цих можливостей у сфері навчання академічного письма (АП) ще не повністю вивчена. Представлена стаття, присвячена означеному питанню, ілюструє результати проведеного аналізу можливостей інтегрування ChatGPT у викладання курсу АП у межах університетської навчальної програми. Зокрема, основну увагу у статті сконцентровано на проблемі навчання магістрантів написання якісного академічного «за-і-проти» есе. Метою цієї статті є розроблення загальної концепції поступового задіяння ChatGPT у процес навчання АП. Для досягнення поставленої мети використовуються методи теоретичного позиціонування, порівняльного аналізу та якісного дослідження. Відповідно, у статті ґрунтовно потрактовується явище ChatGPT, надаються його характеристики, переваги та недоліки, а також окреслюються особливості, ключові елементи та етапи створення академічного «за-і-проти» есе. Крім того, у статті аналізуються можливості застосування ChatGPT на таких етапах написання есе, які можуть виявитися особливо складними для студентів, та характеризуються потенційні ризики надмірного використання та залежності від ChatGPT, що може призвести до послаблення когнітивних здатностей студентів і нівелювання набутих умінь АП. Також у представленій науковій праці підкреслюється необхідність додаткового дослідження окресленої проблеми для розв'язання питань, пов'язаних із довгостроковими наслідками задіяння ChatGPT у сферу навчання АП. Зрештою, у статті висвітлюється процес динамічного інтегрування ШІ в сучасні освітні умови та окреслюються перспективи подальших досліджень у цій галузі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: штучний інтелект; ChatGPT; переваги та недоліки ChatGPT; академічне письмо; «за-і-проти» есе; студенти університету.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.002>

Olena Vovk¹, Daryna Kryvoshyia²

1. Doctor of Pedagogy, Professor,
Professor of the Department of English Philology and Methods of Teaching the English Language
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, UKRAINE
ORCID ID: 0000-0002-6574-1673

2. Master student
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, UKRAINE
ORCID ID: 0009-0006-5541-4587

Artificial intelligence in academic writing: composing a for-and-against essay

ABSTRACT. Over the past years, Artificial Intelligence (AI) and Chat Generative Pre-Trained Transformer (ChatGPT) as its type have been extensively investigated and proved to be effectually employed within various spheres including education, offering promising opportunities for enhancing teaching and learning processes. However, the realization of these opportunities within the realm of Academic Writing (AW) instruction have not yet been thoroughly studied. Therefore, this article addresses this matter and exposes the results of a conducted analysis of the potential for integrating ChatGPT into AW instruction within the University curriculum. Specifically, it focuses on the issue of teaching master students how to create a successful for-and-against academic essay. Besides, the aim of this article is to develop an overarching framework for the incremental incorporation of ChatGPT into the AW course. To achieve this aim, the article resorts to such methods as theoretical positioning, comparative analysis, and qualitative research. Accordingly, the presented study expounds on the phenomenon of ChatGPT, its attributes, merits, and shortcomings, while also outlining the notion, features, key elements, and stages of producing for-and-against academic essays. In addition, it delineates the possibilities of ChatGPT's application at various stages of essay writing, which may appear challenging for students. Furthermore, it recognizes potential drawbacks of ChatGPT, such as the risk of its overutilization and overreliance, which may result in obliterating students' cognitive capabilities and AW skills. The presented study also underscores the necessity for additional immersion in the matter under discussion to address the issue related to long-term effects of integrating ChatGPT into AW instruction. Ultimately, the article sheds light on the AI's dynamic integration in modern educational settings and provides implications for further research in this field.

KEYWORDS: *artificial intelligence; ChatGPT; merits and flaws of ChatGPT; academic writing; for-and-against essay; University students.*

Formulation of the problem. This paper delves into the relationship between two domains, namely Academic Writing (AW) and Artificial Intelligence (AI). In particular, it addresses the controversial issue of applying ChatGPT in the process of teaching University students how to compose for-and-against academic essays. Therefore, **the major objective** of this paper is to develop an overarching framework for ensuring the efficacious use of ChatGPT within the AW course. To achieve this objective, the methods of theoretical positioning, comparative analysis and qualitative research are employed.

Analysis of literature on the theme. Representing a relatively new area that continues its rapid advancement alongside a broader phenomenon of AI, ChatGPT, as its type, has been investigated within various realms. Specifically, fundamental research revolves around ChatGPT's potentials in the educational domain [14; 18; 10; 5; 11]. However, a limited number of studies are apt to demonstrate to students pursuing a master's degree how ChatGPT can facilitate the process of producing quality academic essays without detriment to their mental abilities [2; 3]. To illuminate this uncharted area, the concept of ChatGPT as well as the notion of a for-and-against academic essay have been examined from various perspectives focusing on revealing specific features, major benefits and demerits of the former and delineating the purpose, characteristics, structure, and production stages of the latter.

At present, numerous studies acknowledge not only possibilities but also the significance of employing ChatGPT in AW [1; 6; 12; 15; 17; 21–25]. However, pros and cons of AI's applications in English AW classes remain an urgent problem, which needs to be addressed. Given the concerns that arose alongside the introduction of ChatGPT, it is essential to explore and elucidate more comprehensively the potential utilization of ChatGPT in AW.

Results. In particular, in the context of AW, the concept of a for-and-against academic essay or the so-called *pros and cons essay* can be delineated as a formal piece of writing that concentrates on a topic, analyses it from contrasting perspectives and exposes its strengths and

challenges in an impartial and balanced manner presenting them objectively, with equal specificity, avoiding harsh and emotionally coloured evaluations. Furthermore, the presentation of arguments is supposed to be supported by relevant evidence and instances. The purpose of a for-and-against essay is to provide a poised consideration of the discussed topic, allowing readers to penetrate into complexities and make informed judgments [8]. However, this purpose embraces and simultaneously goes far beyond the aforementioned. That is due to the fact that the proficiency to produce quality for-and-against essays plays a pivotal role in enhancing students' cognitive capacities such as synthesizing and analysing, critical thinking, reasoning, manipulating information, making inferences, solving problems and more, as it helps not only to logically organize data, ideas and thoughts, but also cultivate the abilities to evaluate diverse perspectives, construct well-reasoned arguments, and articulate balanced viewpoints. In their turn, these abilities affect students' analytical skills enabling them to engage more effectively in complex discussions and make reasoned decisions grounded on a multifaceted inquiry that induces a comprehensive understanding of issues.

The common structure of a typical for-and-against essay comprises three integral parts, namely, the introduction, the main body, and the conclusion. Each part is distinguished by specific characteristics, which have to be taken into account during the writing process. Particularly, the introduction encompasses a compelling opening sentence meant to pique and capture the reader's interest, followed by several sentences providing background information and a general overview of the topic to familiarize the reader with the context, and a concise debatable thesis statement, which serves as a central argument or claim that the essay will explore establishing a framework for presenting and examining both sides of the topic. However, it should be kept in mind that expressing a personal stance in the introduction is inappropriate.

The main body of the essay comprises several coherent paragraphs, each starting with a topic sentence. The number of paragraphs varies

based on the requirements to the essay, the complexity of the topic under discussion, and the writer's preferences on the organizational model of the paper, since arguments can be grouped together in one paragraph for advantages and one for disadvantages, or each argument can be allotted its own paragraph. Regardless of the pattern, it is crucial to mind transitional sentences, which facilitate a seamless shift from the arguments in favour to those in opposition. Additionally, all the arguments are to be supported by relevant evidence and examples.

After completing the introduction and the main body, the focus shifts to producing the consummating conclusion. This part implies restating the thesis, summarizing the key points emphasizing both merits and flaws, and suggesting a final personal evaluation or opinion based on the conducted analysis, which should remain well-balanced and objective [7; 8]. Hence, consideration of the structural pattern of a for-and-against essay may directly affect the quality of the final output.

Another mandatory requirement for writing a quality for-and-against essay is abiding by its stages of production. Typically, there are six of them: 1) selecting a topic; 2) researching a topic; 3) creating a clear-cut outline; 4) producing the first draft; 5) revising the first draft; 6) proofreading an essay. Respectively, each stage exhibits its distinctive attributes. The first stage involves selecting a debatable topic that has pellucid for and against arguments. The subsequent stage implies gathering relevant information, comprehensive evidence and instances by examining up-to-date literature, studies, and academic papers in order to delve into the matter from different perspectives, and lay foundation for subsequent arguments. After completing the first two stages, an explicit outline has to be developed. It aims to logically organize major ideas and key findings, and effectively structure the overall essay. A thorough outline includes an introduction, a series of paragraphs presenting for and against arguments, and a conclusion. Each point has to be represented by major ideas and supporting details. The stage of producing the first draft of an essay requires strictly adhering to its outline, smoothly transitioning from the theoretical

framework to its practical composition. This entails meticulously crafting an introductory paragraph with a debatable thesis statement, body paragraphs with arguments and counterarguments substantiated by pertinent examples, corroborative evidence, comprehensive analysis, and transitional sentences to help the reader logically move from one argument to the other, and a conclusion that provides a final perspective on the topic without introducing new information. Given that the first draft is created, it has to be intently revised and checked for consistency in arguments, ensuring that each point is well-supported and refining language for precision and readability. Grammar, lexical, and punctuation errors do not have to be rectified at this stage as it is the task for the stage of proofreading the purpose of which is to make sure that the accomplished work is elaborated and perfected, and accurate in terms of language and format [4]. Consequently, the procedure of producing a well-structured and balanced for-and-against essay requires abiding by the above-delineated stages.

Despite students' being aware of how to create an academic essay the process of writing per se frequently appears challenging for them and they may tend to struggle with smoothly following the stages of writing and transitioning from idea to the other. To overcome possible issues that may arise at different stages of writing, ChatGPT can be employed. This tool is a conversational language model developed by OpenAI in 2018. Being a part of the Generative Pre-Trained Transformer (GPT) family of models, based on the Transformer architecture and trained on extensive text data, ChatGPT possesses the ability to generate a natural-sounding output close to that produced by humans [19, p. 273; 18; 13, p. 3].

Beyond its capacity to generate human-like content, ChatGPT is distinguished by supplementary benefits that render it highly useful in the educational sphere, particularly in AW. Such benefits encompass expertise across multiple domains including creative writing, where it can emulate writing styles or maintain a specific tone, provide prompt processing and responsiveness to queries, continuous availability, as well as the ability to serve as a personal tutor clarifying unknown concepts

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

and fostering a learner-friendly educational environment [17; 9]. Overall, ChatGPT's multifarious merits prove it to be a valuable tool to be utilized in educational contexts, specifically, to augment AW competency.

That given, in accordance with some educators and scholars (see, for example, K. Driessen, L. Krammer, D. Kryvoshyia, C. Lo, S. Ortiz, O. Vovk), ChatGPT can be effectively applied in the process of creating an academic essay (including a for-and-against essay). Specifically, this tool can assist not only in brainstorming ideas and selecting a relevant topic, but also in narrowing it down during the initial writing stage. Furthermore, it can foster the research procedure by summarizing key points and providing information, statistics, and facts on the chosen topic to support arguments and counterarguments. ChatGPT can also create a comprehensive outline, ensuring that all the ideas are presented smoothly and logically. At the stage of revising the first draft, it can enhance the input text by offering improvements in terms of coherence and cohesion such as adding transitional words and phrases, refining sentence structures, improving the clarity and persuasiveness of the arguments presented. In addition, ChatGPT can propose rhetorical strategies and persuasive techniques to strengthen the arguments. These embrace the use of ethos, pathos, and logos, as well as stylistic devices like repetition, parallelism, analogies, metaphors, comparisons, rhetorical questions, etc., making the essay more compelling [20; 16]. Finally, this tool can help to proofread the essay eliminating grammar, lexical, and punctuation errors ensuring consistency in tone and style. Thus, leveraging ChatGPT at different stages of producing an essay can facilitate the writing process warranting the final output to be well-researched, logically organized, and persuasively argued.

Nevertheless, at this point a stipulation is needed. Despite illustrated probable applications of ChatGPT, it is crucial to resort to it only at the stages, which pose serious challenges to students [25, p. 155], whereas such operations as picking up arguments and counterarguments (though they may be broadened and improved by ChatGPT), developing a thesis statement, crafting the first draft, drawing conclusions, etc. must

be accomplished by students independently, on their own, without any assistance. Only under this condition it is possible to avert the emergence of significant issues and consequences associated with the abusive application of ChatGPT.

First and foremost, the irrational utilization of ChatGPT in AW may lead to overdependence on it among students fostering a parasitic attitude that may hinder the growth of their cognitive capacities and, among other things, AW skills vital for their future occupations. Furthermore, this tool, relying on inaccurate data, may produce low-quality outputs. Such content may turn out biased or even fabricated despite sounding plausible, not only causing the “AI hallucination” phenomenon [1], but also compromising the reliability and factual accuracy of an essay, thereby potentially undermining academic integrity and credibility [21, p. 393–394; 23, p. 14; 24, p. 35–40]. Finally, the abuse of ChatGPT renders the fair assessment of students’ works nearly impossible, as distinguishing AI-generated content from original student contributions is highly challenging [12; 22, p. 326]. Hence, while recognizing the advantages of ChatGPT, it is essential to identify and address its limitations within academic settings.

On balance, the dichotomy in the impact of ChatGPT’s employment within the domain of AW gives rise to the following implications: while this tool can significantly facilitate the procedure of writing a for-and-against essay assisting in overcoming challenges faced by students, its misuse and overuse may backfire with detrimental results impeding the development of students’ cognitive abilities not to mention diminishing the overall quality of the final academic outcome. These underlying inferences are consistent with research emphasizing that careful deliberation is necessary before incorporating ChatGPT into AW instruction. Another limitation of its integration is the absence of a robust and comprehensive framework for assessing students’ works partly or completely produced by virtue of ChatGPT. This consideration is especially pivotal when exploring potential applications of ChatGPT in AW within University curricula. Therefore, further in-depth exploration of

the discussed issue through additional studies is necessary and warranted.

Conclusions and suggestions. To conclude, this article examines the possibilities of ChatGPT's integration into the AW course. Specifically, it revolves around the issue of teaching University students how to produce quality for-and-against essays. It begins by considering the nature of a for-and-against essay, delineating its features, objectives, and writing stages. Then it analyzes ChatGPT's attributes, inspecting how they may enhance the writing process and final results, delving at the same time into its shortcomings that may hinder and negatively affect these aspects. That allows to make an inference that given the growing prevalence of AI tools like ChatGPT in educational contexts, it is crucial to assess and reckon with their potential advantages and challenges. Additionally, this study identifies a notable limitation, which implies a scarcity of investigation concerning grading procedures for essays co-authored with ChatGPT, providing implications for further research. To sum up, this paper though far from being conclusive nevertheless provides valuable insights into the effective employment of ChatGPT in teaching how to produce an effective for-and-against essay as part of a University AW course.

REFERENCES:

- [1] Adam, J. (2024). Should I Use ChatGPT for My Essays? *ESSAYPRO.com*. URL: <https://essaypro.com/blog/should-i-use-chatgpt-for-my-essays>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [2] Bašić, Ž., Banovac, A., Kružić, I. et al. (2023). ChatGPT-3.5 as Writing Assistance in Students' Essays. *Humanities and Social Sciences Communications*. 10(750). URL: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02269-7>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [3] Bishop, L. (2023). A Computer Wrote This Paper: What ChatGPT Means for Education, Research, and Writing. *SSRN – Social Science Research Network*. URL: <https://cutt.ly/3wFWLZZ2>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [4] Cabal, C. (2016). Five Steps to Writing a Good For and Against Essay. *Blog de Cristina*. URL: <https://www.cristinacabal.com/?p=7367>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [5] Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., and Shipway, J. R. (2024). Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 61(2), p. 228–239. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14703297.2023.2190148>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [6] Driessen, K. (2023). How to Write an Essay with ChatGPT: Tips & Examples. *Scribbr*. URL: <https://www.scribbr.com/ai-tools/chatgpt-essay/>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [7] 7. Eva Jorge, E. (n.d.) For & Against Essays. URL: <https://evajorgeteacher.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/11/for-against-opinion-essays.pdf>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [8] For and Against Essays. (n.d.). *Hitbullseye*. URL: <https://gdpi.hitbullseye.com/MBA/For-and-Against-Essay.php>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [9] Go, S. (2024). 15 Benefits of ChatGPT (+8 Disadvantages). *Semrush Blog*. URL: <https://www.semrush.com/blog/benefits-chatgpt/>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [10] Kasneci, E. et al. (2023). ChatGPT for Good? On Opportunities and Challenges of Large Language Models for Education. *ScienceDirect*. URL: <https://cutt.ly/CwFGlxNn>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [11] Kramer, L. (2023). The 7 Types of Essays Every Student Needs to Know. *Grammarly*. URL: <https://www.grammarly.com/blog/types-of-essays/>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [12] Lo, C. K. (2023). What is the Impact of ChatGPT on Education? A Rapid Review of the Literature. *Education Sciences*. 13(4). URL: <https://cutt.ly/wwFGILsT>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [13] Mehta, V. (n.d.). ChatGPT: an AI NLP Model. *LTIMindtree*. URL: <https://cutt.ly/2wFW01KV>. (Last accessed: 09.08.2024).
- [14] Mohammad, A., Mohanad, G., Ahmed, H. A. et al. (2023). ChatGpt: Open Possibilities. *Iraqi Journal for Computer Science and Mathematics*. 4(1), p. 62–64. URL: <https://journal.esj.edu.iq/index.php/IJCM/article/view/539/258>. (Last accessed: 09.08.2024).

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.003>

Атраментова Любов Олексіївна¹

1. доктор біологічних наук, професор, професор кафедри генетики та цитології
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-7143-9411

Викладання основ генетики в новій українській школі

АНОТАЦІЯ. У статті звертається увага на невідповідність викладання менделізму в курсі біології середньої школи рівню сучасної генетики. Вказується на зміщення акценту у викладанні закономірностей успадкування та спрощене розуміння менделізму шляхом зведення його до трьох законів. Причина цього вбачається у необґрунтованому наданні результатам, отриманим Менделем у генетичному експерименті, статусу законів, які без урахування сучасних наукових досягнень некритично переходять з підручника до підручника. Вказується на необхідність в новій українській школі при викладанні основ класичної генетики врахувати новітні досягнення генетики і подавати менделівські результати не як закони, а як дані генетичного експерименту, що стали підставою для зміни парадигми в розумінні явищ спадковості — переходу від ідеї зливої спадковості до теорії дискретності спадкового матеріалу. Пропонується представляти учням досягнення Менделя як один фундаментальний закон дискретності спадковості, який займає гідне місце в ряду ідей про дискретність матерії та енергії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: генетика; закономірності наслідування; викладання.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.003>

Liubov Atramentova¹

1. Doctor of Sciences in Biology, Professor, Professor of the Department of Genetics and Cytology
V.N. Karazin Kharkiv National University, UKRAINE

ORCID ID: 0000-0002-7143-9411

Teaching the fundamentals of genetics in the new Ukrainian school

ABSTRACT. The article draws attention to the discrepancy between the teaching of Mendelism in the secondary school biology course and the level of modern genetics. It is pointed out the shift of emphasis in teaching the laws of inheritance and the simplified understanding of Mendelism by reducing it to three laws. The reason for this can be seen in the unjustified giving to the results obtained by Mendel in the genetic experiment, the status of laws, which, without taking into account modern scientific achievements, uncritically pass from textbook to textbook. It is pointed out the need in the new Ukrainian school, when teaching the basics of classical genetics, to take into account the latest achievements of genetics and suppress Mendelian results not as laws, but as data of a genetic experiment, which became the basis for a paradigm shift in the understanding of the phenomena of heredity — a transition from the idea of fused heredity to the theory of hereditary discreteness material. It is proposed to present Mendel's achievements to students as one fundamental law of discreteness of heredity, which takes a worthy place in the series of ideas about the discreteness of matter and energy.

KEYWORDS: *genetics, patterns of inheritance, teaching.*

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

«Забудьте усе, чому вас вчили в школі». Таку настанову іноді чують першокурсники від викладача на першій університетській лекції. Рекомендація, мабуть, занадто категорична, тому що студенти, які забули *все*, чому навчилися в школі, марні як об'єкти університетської освіти. Між тим, деякого сенсу ця порада не позбавлена — бувають ситуації, коли побажання забути, чому навчилися в школі, виявляється доречним. Зробити це непросто, тому що перше враження про науковий напрямок, який молоді люди отримують саме в школі, є найсильнішим і залишається на все життя. Це явище позначають терміном імпринтинг.

Вражаючим прикладом освітнього імпринтингу є «три закони Менделя», з якими учнів знайомлять на уроках біології у старших класах середньої школи. Вони формулюються як закон однаковості гібридів першого покоління, закон розщеплення у другому поколінні та закон незалежного успадкування ознак. Взяті в лапки три закони не випадково, оскільки статусу законів насправді ці постулати не відповідають, а демонструють зміщення мислення.

На запитання, що зробив Грегор Мендель, вступник до вишу найчастіше відповідає: відкрив три закони, і більш менш точно відтворює текст підручника. До змісту шкільних підручників висловлено чимало претензій, а їх удосконалення часто здійснюється шляхом ускладнення матеріалу, та наближення до рівня посібників для вищих навчальних закладів без урахування кліпового мислення сучасних школярів. Що стосується підручників біології, то до невдач слід віднести викладання основ менделізму. Показовим є такий факт. Автор сучасного шкільного підручника з біології — генетик погоджується, що традиційна трактовка менделізму не відповідає сучасному стану науки. Але він вимушений викладати матеріал, як зазначено в програмі, складеної не спеціалістом, — у вигляді трьох законів. Саме так подається менделізм у багатьох підручниках: з генетики рослин [3], тварин [1,11], людини [5,6], з медичної [2,4], психологічної [5], педагогічної [7], спортивної [8] генетики. Можна тільки дивуватися потужності

психічного імпринтингу, який діє вже понад ста років.

Спотворене розуміння менделізму притаманне не тільки вчителям, але й викладачам закладів вищої освіти, які вперше почули про закони спадковості саме в шкільному курсі біології і некритично передають його студентам без огляду на безліч нових фактів, накопичених сучасною генетикою. Внаслідок таких обставин деякі викладачі генетики класичних університетів, розуміючи ситуацію, змушені йти на поступки невігластву, коли домовляються не знижувати оцінку на вступному іспиті чи на олімпіаді за небездоганну відповідь, посилаючись на те, що саме така відповідь збігається з текстом шкільного підручника, хоча і не відповідає сучасному стану науки.

Чомусь так склалося, що у викладанні основ генетики ідея Грегора Менделя про дискретну природу спадкового матеріалу опинилася на другому плані, а перше місце зайняли «три закони», які досі зазубрюють не лише школярі, а й студенти. «Три закони» як основа менделізму присутні і в університетських підручниках з загальної генетики [9,10]

Як вчить нас філософія, закон — це загальний стійкий зв'язок предметів та явищ. На момент вивчення основ генетики школярам вже відомі фундаментальні закони природи: закон всесвітнього тяжіння, закон збереження енергії тощо. Вони можуть навести приклади того, як працюють ці закони в природі, техніці, побуті. А ось прохання навести приклад, де в природі, домашньому господарстві, городі чи на фермі можна спостерігати закони Менделя, вводять учнів у замішання. І це не дивно, тому що відомі постулати — це не закони, а *результати генетичного експерименту в штучно створених та контрольованих умовах*. Статус законів їм надали послідовники Менделя, а сам він у статті 1866 року «Досліди над рослинними гібридами» детально, як і належить науковцю, детально описав результати генетичного експерименту, на підставі результатів якого висунув ідею про існування дискретних факторів спадковості. Через сто років стаття була видана в перекладі з німецької, але більшість

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

викладачів, здається, її не читали.

Результати, отримані Менделем, які його послідовники назвали законами, в дійсності є *закономірностями передачі у ряді поколінь деяких ознак в експериментальних умовах*. Ці контрольовані умови включали перевірку сортів гороху на «чистоту» та проведення цілеспрямованих реципрокних схрещувань. При схрещування «чистих» батьківських форм, що різняться за аналізованою ознакою, перше гібридне покоління виходить фенотипово однорідним («перший закон»).

Сучасні генетики знають, що цей «перший закон» не спрацьовує, якщо ген, який контролює аналізовану ознаку, зчеплений зі статевою хромосомою, рівність реципрокних схрещувань не виконується, якщо ознака залежить від генів, локалізованих в мтДНК.

Відповідно до «другого закону» друге гібридне покоління фенотипово розщеплюється у співвідношенні 3:1, яке отримало назву менделівське. Але співвідношення виходить іншим, якщо відмінності батьківських форм зумовлені не одним, а більшою кількістю генів. Причиною відхилення від чисельних менделівських співвідношень може бути також неоднакова життєздатність носіїв різних генотипів.

Враховуючи результат генетичного експерименту за двома ознаками, Мендель виявив їхню статистично випадкову комбінацію. Цей факт назвали «третім законом Менделя», або законом незалежного успадкування. Зараз відомо, що незалежне успадкування спостерігається, якщо відповідні гени локалізовані на різних хромосомах, а якщо вони розташовані на одній хромосомі, то «третій закон» не виконується. Геноми живих істот складаються з тисяч генів, які розташовані на десятках хромосом. Отже, багато ознак успадковуються зчеплено, порушуючи «третій закон». Так трапилося, що ознаки, відібрані Менделем для аналізу, були генетично не зчепленими, тому їхня комбінація виявилася статистично випадковою.

З огляду на сучасні досягнення генетики слід зазначити, що

істинно менделівський результат можливо отримати при умовах, коли відмінності батьківських форм за аналізованою ознакою обумовлені одним ядерним аутосомним геном, а ознака є вродженою, не змінюється в онтогенезі, селективно нейтральна, не модифікується під дією середовищних факторів, не піддається генетичному імпринтингу та іншим епігенетичним ефектам. При одночасному аналізі декількох ознак їх статистично незалежне успадкування можна спостерігати, якщо вони контролюються не зчепленими генами.

Менделівські закономірності неможливо отримати, якщо ознака контролюється цитоплазматичними генами або ядерними генами, які локалізовані в статевих хромосомах, якщо відмінності за ознакою обумовлені кількома генами, якщо альтернативні стани ознаки неоднаково адаптивні, якщо ознака змінюється протягом онтогенезу та демонструє епігенетичні ефекти. Можна тільки дивуватися, як пощастило Менделю з об'єктом дослідження і як вдало він обрав ознаки для аналізу. Але одного лише везіння недостатньо. Варто звернути увагу школярів, що не лише Мендель проводив дослідження з гібридизації рослин, але особливість його підходу полягала в тому, що він *порахував кількість нащадків і вивів співвідношення* фенотипів, а його попередники обмежувалися тільки якісною оцінкою результатів. Співвідношення виявилися простими, і Мендель побачив у цьому комбінацію пари дискретних спадкових чинників, згодом названих генами. Це був інтелектуальний прорив, який означав виникнення нової науки — генетики. Менделізм — це теорія дискретної спадковості.

Послідовники Менделя отримували результати, які не завжди збігались з результатами засновника, та їх осмислення поглиблювало уявлення про природу спадковості. Нажаль становлення генетики збіглося в часі з періодом комуністичного терору в колишньому Союзі. Радянські лженауковці в боротьбі з передовою наукою ввели в обіг глузливі вирази «горохові закони ченця Менделя», «генетика мішка гороху» тощо. Можливо, зміщення

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

в розумінні менделізму є відлунням тієї епохи.

З позицій сучасної генетики, неможливо не дивуватися, як вдалося Менделю серед безлічі ознак, успадкування яких не відповідає приписаним йому «законам», отримати та зрозуміти результати, які лягли в основу одного єдиного закону Менделя — *закону дискретності спадковості*.

Головна ж ідея менделізму про дискретну природу спадковості при викладанні основ генетики сприймається як другорядна, а на першому місці завдяки зусиллям популяризаторів опинилися «три закони». Подавати у викладанні основ генетики результати менделівського експерименту слід не як закони, а як матеріал, який надихнув його автора на ідею про дискретну природу спадкового матеріалу.

Щоб учні змогли оцінити значення робіт Менделя, варто розповісти їм, яке розуміння спадковості панувало в догенетичну епоху. Протягом тривалого часу розводячи тварин, вирощуючи рослини, люди проводили схрещування, вели відбір, вивівши породи тварин та сорти рослин. Було помічено, що за сукупністю ознак нащадки нагадують обох батьків, будучи чимось середнім між ними. Замислюючись про природу подібності батьків і нащадків, вчені пропонували теорії, які незважаючи на їхню різноманітність, сходилися в головному: спадковість у них представлялася чимось на кшталт рідини, і її зазвичай ототожнювали з кров'ю. Всі доменделівські теорії об'єднувалися ідеєю зливої спадковості. Нині ці теорії становлять інтерес лише як набір фантазій, заснованих на ілюзіях.

Відповідно до ідеї зливої спадковості, спадковий матеріал батьків об'єднується у нащадків, змішуючись як дві рідини в різних пропорціях і в наступних поколіннях на похідні «чисті» стани розшаруватися не може. Такі уявлення про спадковість в цілому не суперечили сільськогосподарській практиці, і, бажаючи отримати нову форму рослин або тварин, розвідники знали, яких батьків слід підібрати, щоб отримати потомство з бажаним набором ознак.

Недоліком цієї теорії було те, що вона не пояснювала, чому траплялося, що нащадки не схожі на батьків. А найслабшим місцем цієї теорії була її неможливість пояснити, чому рідкісні ознаки стабільно, не послаблюючись, успадковуються у ряді поколінь, і нарешті не розчиняються.

Доцільно також пояснити учням, що теорія зливої спадковості перешкождала прийняттю дарвінівської теорії еволюції. Згідно з Дарвіном, еволюція відбувається завдяки тому, що в організмів випадково з'являються нові ознаки, що підхоплюються відбором. Противники теорії еволюції як контраргумент наводили умоглядний «доказ» про неможливість еволюції на тій підставі, що нова ознака, що спонтанно виникла у якоїсь особини, повинна неминуче розчинитися в потомстві, оскільки її носій схрещується з особинами, які такої ознаки не мають.

Грегор Мендель здійснив переворот в уявленні про природу спадкової речовини, сутність якого складалася з відмови від теорії зливої (безперервної) спадковості та прийняття ідеї дискретної (переривчастої, або квантової) спадковості. З усвідомлення ідеї про дискретну природу спадковості почалася історія генетики. А зводить велике наукове відкриття Менделя до трьох окремих закономірностей, які проявляються при успадкуванні деяких ознак в умовах експерименту, означає применшувати його вчення.

Отож, існує один єдиний закон Менделя, для формулювання якого достатньо двох слів: *спадковість дискретна*. В такому вигляді цей закон продовжує низку фундаментальних наукових ідей: *дискретність матерії, дискретність енергії, дискретність спадковості*.

До речі, чим величніший закон, ти менше слів потрібно, щоб його висловити. Наприклад, закон про зв'язок між енергією та матерією формулюється за допомогою лише п'яти символів: $E = mc^2$. Все це варто розповісти учням нової української школи, і тоді університетські викладачі не матимуть підстав на вступній лекції з генетики казати студентам першу фразу з цієї статті.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

ПОДЯКИ:

Висловлюю подяку доценту Н.Є. Волковій за допомогу в підборі літератури та аспіранту В.В. Шубі за її оформлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Коновалов, В. С., Коваленко, В. П., Недвига, М. М., Горбатенко, І. Ю., & Басовський, М. З. (1996). Генетика сільськогосподарських тварин.
- [2] Кулікова, Н. А., & Ковальчук, Л. Є. (2004). Медична генетика.
- [3] Макрушин, М. М., Созінов, О. О., Макрушина, Є. М., & Созінов, І. О. (1996). Генетика сільськогосподарських рослин.
- [4] Маркевич В.Е., Загородній М.П., Лобода А.М. (2011). Медична генетика.
- [5] Маруненко, І. М., Тимчик, О. В., & Неведомська, Є. О. (2015). Генетика людини з основами психогенетики.
- [6] Помогайбо, В. М., & Петрушов, А. В. (2011). Генетика людини.
- [7] Помогайбо, В. М., & Карапузова, Н. Д. (2016). Педагогічна генетика.
- [8] Сергієнко Л. П. (2009) Спортивна генетика.
- [9] Сиволоб А.В., Рушковський С.Р., Кир'яченко С.С., Афанасьєва К.С., Безруков В.Ф., Козерецька І.А., Демидов С.В. (2008) Генетика.
- [10] Тоцький В. М. (1998) Генетика.
- [11] Хмельничий, Л. М., & Супрун, І. О. (2023). Генетика тварин.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.004>

Назаренко Людмила Миколаївна¹, Назаренко Вадим Сергійович²

1. доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та економіки
Херсонський інститут Акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна
академія управління персоналом», УКРАЇНА

ORCID ID: 0000-0001-7949-6923

2. кандидат педагогічних наук, учитель географії та інформатики
Олешківський ліцей № 2 Олешківської міської ради Херсонської області, УКРАЇНА

ORCID ID: 0009-0003-3797-401X

Сутність трансформації освітнього процесу здобуття повної загальної середньої освіти за дистанційною формою

АНОТАЦІЯ. У статті розглядається проблема, пов'язана з організацією освітнього процесу за дистанційною формою в закладі загальної середньої освіти. Автори акцентують увагу на соціальній сутності трансформаційних змін, які доцільно впроваджувати для підвищення ефективності онлайн-навчання учнів. Ними обґрунтовано й охарактеризовано особливості трансформації структурних складників поняття «освітній процес»: освітнього середовища, педагогічної й управлінської діяльності, системи оцінювання навчальних досягнень учнів. Встановлено, що ефективність організації освітнього процесу в дистанційному форматі залежить від декількох чинників, зокрема: якості трансформації всіх його структурних складників; готовності системи управління закладом освіти своєчасно й адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та забезпечувати адаптацію освітнього процесу до нових умов функціонування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: повна загальна середня освіта; дистанційне навчання; трансформація освітнього процесу.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.004>

Lyudmyla Nazarenko¹, Vadym Nazarenko²

1. Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate Professor,
Professor of the Department of Management and Economics
*Kherson Institute of Joint-stock company «Higher educational institution «Interregional Academy
of Personnel Management», UKRAINE*

ORCID ID: 0000-0001-7949-6923

2. Ph.D. in Pedagogy, Teacher of Geography and Computer Science
Oleshkiv Lyceum No. 2, Oleshkiv city council, Kherson region, UKRAINE

ORCID ID: 0009-0003-3797-401X

The essence of the transformation of the educational process of obtaining a complete general secondary education by distance form

ABSTRACT. The article examines the problem related to the organization of the educational process in a distance form in an institution of general secondary education. The authors focus on the social essence of transformational changes that should be implemented to improve the effectiveness of online learning for students. They substantiated and characterized the peculiarities of the transformation of the structural components of the concept of «educational process»: the educational environment, pedagogical and managerial activities, the system for evaluating the educational achievements of students. In particular, the transformation of the educational environment is connected with the provision of incentives for the active interaction of subjects of distance education (psychological and pedagogical support, feedback, exchange of interesting information) and the enrichment of information resources capable of encouraging students to independently obtain and creatively process educational information, think and find solutions to educational problems, objectively evaluate the results of education. It is substantiated that the essence of the transformation of the teacher's pedagogical activity is related to the development of new online educational resources, the assimilation and successful use of online communication methods, which requires the general activation of his professional potential, necessary for increasing the effectiveness of the distance learning organization. It has been proven that the transformation of the educational process has a social essence, which lies in ensuring safe socio-pedagogical conditions for meeting the requests and needs of customers and consumers of educational services, namely: social-cultural, financial-economic, technological, environmental, personnel, safe space and infrastructure. The nature of the changes that should take place in management activity is

determined. Issues that require changes in the system of student evaluation are highlighted: compliance with the principles of formative evaluation of educational achievements of students; establishment of feedback between the teacher and students; providing pedagogical support, creating a situation of success; openness of evaluation criteria. It was found that the effectiveness of the organization of the educational process in the distance format depends on several factors, in particular: the quality of transformation of all its structural components; the readiness of the management system of the educational institution to respond in a timely and adequate manner to the challenges of the external environment and to ensure the adaptation of the educational process to the new operating conditions.

KEYWORDS: *complete general secondary education; distance learning; transformation of the educational process.*

Постановка проблеми. Дистанційна форма навчання не є новою у системі здобуття загальної середньої освіти в Україні. І хоча онлайн в освітньому середовищі такий же повноправний формат як і офлайн [2], в умовах воєнного стану посиленої уваги потребують питання щодо підвищення ефективності організації освітнього процесу за цією формою.

Намагаючись забезпечити для учнів і педагогів оптимально сприятливі умови онлайн-навчання, керівники закладів освіти стикаються з численними труднощами різного характеру. Сучасна школа як відкрита соціальна інституція постійно перебуває під впливом змін у соціумі. Перманентність і динамічність суспільних змін здатні як сприяти стратегічному розвитку освіти, так і спричинити певну невизначеність освітньої ситуації, чим значно ускладнити управлінські процеси, покликані запобігти освітнім втратам. Розв'язання окресленої проблеми неможливе без здійснення системного аналізу вагомості впливу зовнішніх змін на освітню ситуацію та прогнозування можливих і необхідних змін у внутрішньому середовищі, здатних адаптувати освітній процес до нових умов. Тому використання ресурсів дистанційної освіти тісно пов'язано із трансформацією освітнього процесу з метою збереження та зміцнення потенціалу закладу освіти навіть у кризових умовах.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про сталий науковий інтерес до проблеми використання ресурсів дистанційної освіти. Зокрема, у працях В.Ю. Бикова, О.П. Буйницької, М.І. Жалдака, М.З. Згуровського, В.М. Кушнарєнка, О.В. Овчарук охарактеризовано різні моделі відкритої освіти, визначено основи дистанційного навчання (принципи, умови, засоби, технології), здійснено аналіз європейського досвіду онлайн-освіти.

У свою чергу, Н.В. Кучеренко, В.М. Прибилова, Л.В. Шмитко, Н.Л. Яремчук підкреслюють переваги дистанційного навчання. Як дієвий інструмент здобуття освіти в сучасних умовах онлайн-навчання розглядають О.В. Гнатюк, І.Б. Мала, М.Ю. Мельник,

Л.В. Ткаченко, В.І. Хмурова.

Не зважаючи на широкий спектр тематики проведених досліджень, проблема ефективного використання потенціалу дистанційного навчання саме у системі здобуття повної загальної середньої освіти є недостатньо дослідженою. Виклики, які постали перед вітчизняними закладами щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану, активізували трансформацію освітнього процесу та вказали на недостатню науково-методичну підготовку керівників ефективно діяти в мовах змін. Тому питання, окреслене нами, потребує додаткового розгляду ще й у контексті змістовних системних перетворень, пов'язаних з реалізацією концепцією Нової української школи, та з метою формування позитивного практичного досвіду ефективного забезпечення освітнього процесу за відсутності належних умов соціальної та особистісної безпеки його учасників.

Мета роботи – обґрунтувати сутність трансформації освітнього процесу здобуття повної загальної середньої освіти за дистанційною формою, охарактеризувати характер і місце трансформаційних змін, необхідних для підвищення ефективності його організації; визначити чинники ефективності організації освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Виклики, що постали перед освітою у період пандемії COVID-19 та під час воєнного стану в Україні, актуалізували використання потенціалу дистанційного навчання, унаслідок чого відбувається трансформація освітнього процесу в системі здобуття повної загальної середньої освіти. Зауважимо, що трансформаційні зміни розглядаємо не як модернізацію чи/або модифікацію певного об'єкту управління - освітнього процесу, а як системні якісні перетворення усіх його структурних складників, унаслідок чого змінюються не лише зміст та форма об'єкту, але й формується нова парадигма освіти, яка є закономірною з огляду на суспільні виклики.

Організація освітнього процесу за дистанційною формою навчання, як визначено в «Положенні про дистанційну форму

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

здобуття повної загальної середньої освіти», затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 8 вересня 2020 року № 1115 [3, с. 1], забезпечується в умовах віддаленості його суб'єктів один від одного та їх опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, що функціонує на базі сучасних освітніх інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій. Окрім освітнього середовища складниками освітнього процесу є педагогічна й управлінська діяльність, система оцінювання учнів, які у нерозривній єдності мають безпосередній вплив на якість результатів навчання здобувачів освіти [1, с. 7]. Таким чином, ефективність організації дистанційного навчання перебуває у прямій залежності від трансформаційних змін, що характерні для кожного із вказаних складників.

1. Трансформація освітнього середовища. Досвід, який отримали педагоги у попередні три-чотири роки, забезпечуючи організацію онлайн-навчання учнів як єдину можливу безпечну форму здобуття освіти, демонструє низку проблем, із якими стикнулися всі учасники освітнього процесу - керівники, вчителі, учні та їхні батьки, засновники закладів освіти. І це не стільки проблеми матеріального характеру (наявність обладнання, інтернет-зв'язок, ліцензоване програмне забезпечення), як питання щодо організації взаємодії суб'єктів онлайн-навчання, на ефективність якої деструктивно впливають такі чинники, як:

- обмеженість вибору вчителем режиму онлайн-взаємодії, оскільки синхронність чи асинхронність визначається умовами безпеки проведення заняття, які не залежать від педагога;
- перевага асинхронного режиму взаємодії, коли учень повинен самостійно засвоювати навчальний матеріал, надісланий учителем, не маючи можливості отримати від нього додаткове роз'яснення;
- низька навчальна мотивація та відсутність у більшості учнів відповідального ставлення до власної постійної участі в онлайн-занятті.

Тому забезпечення ефективності освітнього процесу за дистанційною формою неможливе без насичення онлайн-

середовища новим практико-орієнтованим контентом, актуальним і таким, що випереджує наявні запити здобувачів освіти та спонукає їх до активної взаємодії. У цьому контексті не аби яке значення має шкільна бібліотека - Web-центр, діяльність якого спрямована на забезпечення обов'язкової та варіативної компоненти змісту освіти (тестові матеріали, аудіо-матеріали, презентації, інтернет-події). Доречно на сайті розміщувати підручники та додаткові друковані засоби (робочі зошити, зошити для практичних і лабораторних робіт), які використовуються в освітньому процесі. Відкритий доступ до таких ресурсів викликає в учнів пізнавальний інтерес, чим значно підвищує мотивацію до навчання в дистанційному форматі. Таким чином, трансформація освітнього середовища пов'язана із забезпеченням стимулів активної взаємодії суб'єктів дистанційного навчання (психолого-педагогічна підтримка, зворотний зв'язок, обмін цікавою інформацією) та збагаченням інформаційних ресурсів, здатних спонукати здобувачів освіти самостійно отримувати і творчо опрацьовувати навчальну інформацію, мислити і знаходити рішення навчальних задач, об'єктивно оцінювати свої навчальні можливості.

2. Трансформація педагогічної діяльності. Трансформація освітнього процесу неможлива без змін у педагогічній діяльності. Сучасний учитель як суб'єкт взаємодії у дистанційному режимі є одночасно й організатором, і модератором, і фасилітатором. Від його інформаційно-комунікаційної готовності залежить якість онлайн-заняття та підтримка учнів під час самостійної роботи в асинхронному режимі. Проте, як свідчить проведене нами опитування, в умовах дистанційного синхронного навчання лише третина вчителів з метою активізації взаємодії учнів між собою використовують такі форми і методи як: робота в парі чи групі, творчі завдання, міні-проекти. Найбільшим викликом для освітнього процесу в умовах дистанційного синхронного та асинхронного навчання, на думку вчителів, є те, що учні не вміють самостійно опрацьовувати навчальний матеріал. Щодо проблем особистісної

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

адаптації до умов онлайн-заняття, педагоги вказали як найскладнішу, - навчитися організовувати взаємодію в онлайн режимі, що потребувало оволодіння специфічними навичками, які допомогли поступово вийти із зони комфорту традиційного уроку: перебування перед web-камерою, спілкуватися в чаті, демонстрація презентацій, тайм-менеджмент.

Наразі педагоги успішно працюють на різних платформах (Zoom, Meet, Skype), але лише окремі з них активно використовують комплекс додатків та сервісів, які сприяють підвищенню ефективності дистанційного навчання. Зокрема, - це сервіси Google, а точніше - classroom, де є можливою функція дублювання інформації з онлайн-заняття; а також сервіси електронних журналів та щоденників. Як приклад наведемо досвід використання вчителями потенціалу порталу «Нові знання»: учитель під час заповнення комірок «Зміст уроку» та «Домашнє завдання» має змогу прикріпити для учнів матеріали для самостійного опрацювання в розділі «Дистанційне навчання» та отримати згодом їхні відповіді для оцінювання.

Трансформація освітнього процесу за дистанційною формою передбачає перетворення педагогічної діяльності з урахуванням потенційних можливостей здобувачів освіти, їхніх освітніх інтересів і потреб. У зв'язку з цим доцільно використовувати популярний серед дітей та молоді відео-хостінг YouTube: педагог, створивши власний відео канал, має змогу розміщувати відео з навчальним змістом, а посилання на яке можна прикріпити як додаток до домашнього завдання в електронних журналах чи classroom. Створення таких предметних каналів, по-перше, сприятиме встановленню постійного контакту учителів з учнями, по-друге, дасть змогу останнім, за потреби, повертатися до змісту онлайн-заняття декілька разів із метою кращого засвоєння навчального матеріалу. А найбільш суттєвим є те, що вчитель на запит учнів може надати додаткове роз'яснення в коментарях до розміщеного відео. Однак, подібні трансформаційні зміни в організації взаємодії суб'єктів

дистанційного навчання повинні носити не рекламний характер для покращення іміджу закладу освіти, а бути додатковим загальнодоступним відеоконтентом освітнього процесу. Зокрема, такий ресурс допоможе учням, які, навчаючись офлайн в місцевому закладі освіти, зможуть скористатися онлайн-ресурсом, розробленим педагогами їх рідної школи. Разом із тим, про створення якісного навчального відеоконтенту має подбати кожен заклад освіти. Як зразок - формат онлайн-школи, створений профільним міністерством за участі науковців і досвідчених педагогів.

Отже, сутність трансформації педагогічної діяльності вчителя пов'язана з розроблення нових навчальних онлайн-ресурсів, засвоєнням і успішним використанням методів онлайн-комунікації, що потребує загальної активізації його професійного потенціалу, необхідного для підвищення ефективності організації освітнього процесу за дистанційною формою. Окрім того, трансформаційним змінам піддаються роль і місце педагога в освітньому середовищі шляхом збагачення його власним інформаційним контентом із урахуванням інтересів і потреб здобувачів освіти, специфіки предмету, комунікаційних можливостей кожного учня та умов онлайн-взаємодії. Таким чином учитель перетворює онлайн-клас на місце для активного спілкування, дослідження навчальних задач, формування позитивної самооцінки учнів, що сприяє розвитку їх академічних і соціальних навичок.

3. Трансформація управлінської діяльності. Ефективність трансформації освітнього процесу залежить від готовності системи управління своєчасно й адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та забезпечувати адаптацію освітнього процесу до нових умов. Тому передумовою трансформації освітнього процесу в дистанційному форматі є здійснення стратегічного аналізу досягнутого стану та визначення потенційних можливостей щодо упровадження необхідних змін. Стратегічний аналіз не лише дає змогу керівникам з'ясувати внутрішні слабкі і

сильні позиції закладу освіти, зовнішні ризики і загрози, але й сформувані мотивуючу складову трансформаційних змін, яка відображає:

- запити і потреби громадянського суспільства в цілому, державної, регіональної і місцевої політики у сфері освіти, ринку праці;
- інтереси, мотиви і потреби здобувачів освіти щодо змісту освіти, форм її здобуття, рівня розвитку базових умінь і навичок онлайн-комунікації, якості технічного обладнання, умов онлайн-навчання;
- готовність педагогічних працівників та інших спеціалістів до використання сучасних інтернет-ресурсів, зокрема, платформ для організації онлайн-навчання Zoom, Meet, Skype та ін.;
- відкритість і медійна активність закладу освіти.

Отримана інформація внаслідок проведення стратегічного аналізу слугує орієнтиром для визначення характеру та змісту трансформаційних змін в організації освітнього процесу за дистанційною формою.

Оскільки за якість організації освітнього процесу відповідальність покладається на керівника закладу загальної середньої освіти, мета управління трансформаційними змінами полягає в забезпеченні умов якісних перетворень у площині кожного із складників освітнього процесу, а не лише окремого із них. Тому розроблення й впровадження трансформаційних змін вимагає консолідації зусиль органів влади різного рівня, учасників освітнього процесу, наукової спільноти, громадськості, оскільки результати цих змін спрямовані на досягнення соціально важливого стратегічного продукту - якості освіти. Звідси, трансформація освітнього процесу має соціальну сутність, яка криється у забезпеченні безпечних соціально-педагогічних умов задоволення запитів і потреб замовників і споживачів освітніх послуг, а саме: соціально-культурних, фінансово-економічних, технологічних, екологічних, кадрових, безпечного простору та інфраструктури.

4. Трансформація системи оцінювання. Вагоме місце у структурі

освітнього процесу посідає система оцінювання учнів, оскільки вона є інструментом встановлення рівня навчальних досягнень здобувачів повної загальної середньої освіти в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних програм. Під час дистанційного навчання вона теж частково трансформується, що пояснюється декількома протиріччями, зокрема, між:

- вимогою здійснення педагогами моніторингу навчальної діяльності кожного учня з метою оцінювання сформованих у них ключових компетентностей та, разом із тим, суттєвим зменшенням тривалості онлайн-заняття в синхронному режимі;
- перевагою асинхронного режиму організації онлайн-навчання з метою дотримання безпечних умов навчання та відсутністю можливостей у вчителя проконтролювати рівень самостійності опрацювання учнями навчальних матеріалів;
- встановленими видами і періодичністю оцінювання учнів та низьким рівнем дотримання ними академічної доброчесності під час самостійного виконання контрольних робіт, тестів, обов'язкових письмових робіт тощо.

Таким чином можна виокремити низку питань, вирішення яких потребує дотримання педагогами принципів формульованого оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Для цього між учнем і вчителем має бути встановлений зворотний зв'язок, що не обмежується формальною перевіркою якості виконання завдання та виставленням оцінки (балу).

По-перше, доцільно, щоб педагог додавав після оцінки коментар із зазначенням як недоліків у виконанні контрольного виду роботи (аналіз-контроль), так найбільш успішних рішень учня (аналіз-мотивація), що спонукатиме його до навчальної рефлексії, а відтак - надолуження освітніх втрат.

По-друге, не можна недооцінювати важливість відкритості критеріїв оцінювання. Володіючи ними, учень вибудовує особистісну траєкторію досягнення навчального успіху, а завдання вчителя полягає у створенні ситуації успіху для кожного, у випадку

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

прояву з боку учнів заниженої або завищеної самооцінки. Тому дуже важливо в період підготовки здобувачів освіти до контрольної роботи розміщувати на додаткових онлайн-ресурсах завдання нестандартного характеру, для прикладу: знайдіть помилки у розв'язанні задачі; відредагуйте текст; складіть словничок термінів до теми. Педагога має зацікавити і те, яке завдання обере учень, і те, як успішно він його виконає.

По-третє, необхідно намагатися унеможливлювати в підсумкових роботах учнів плагіат, не допускати списування в умовах дистанційного навчання. Для цього варто зосередити увагу над розробленням такого змісту контрольного завдання, щоб учень не міг скористатися думкою інших, а змушений був викласти власну, супроводжуючи її прикладами, схемами, описом дій, ілюстраціями тощо. Такий підхід спонукатиме учнів до більшої відповідальності та водночас розвиватиме їх творчі здібності.

Отже, трансформація системи оцінювання навчальних досягнень учнів за умов дистанційного навчання пов'язана з необхідністю розроблення і використання специфічних форм, методів контролю; формуванням академічної доброчесності здобувачів освіти; створенням інформаційного ресурсу, доступного в період самопідготовки до різних видів контрольної перевірки та самооцінювання результатів навчальної діяльності.

Висновки та пропозиції. Отже, трансформація освітнього процесу передбачає комплекс змін, які забезпечують якісні перетворення всіх складових його структури - освітнього середовища, педагогічної та управлінської діяльності, оцінювання навчальних досягнень. Трансформаційні зміни є наслідком реагування закладу освіти на виклики зовнішнього середовища, що пов'язано із змінами у державній і регіональній освітній політиці, стратегічних намірах місцевої громади, запитах і потребах здобувачів освіти, та механізмом підвищення ефективності організації дистанційного навчання учнів.

Таким чином, ефективна організація дистанційного навчання

уможлиблює повну реалізацію права неповнолітніх на вибір форм здобуття повної загальної середньої освіти, розширює діапазон використання онлайн і медійних ресурсів в освітньому процесі, сприяє професійному саморозвитку освітніх менеджерів і педагогічних працівників, формує соціальне значення результатів навчання. Разом і з тим, для забезпечення успішного впровадження трансформаційних змін в освітньому процесі системної комплексної підготовки потребують керівники закладів освіти, зокрема, щодо оволодіння методологією управління змінами, на що і будуть спрямовані наші подальші дослідження.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Бобровський, М.В., Горбачов, С.І., Заплотинська, О.О., Ліннік О.О. (2021). Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 350 с.
- [2] Мельник, М. Ю. (2022). ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1).<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4130>.
- [3] Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: затверджено наказом МОН від 8 вересня 2020 року N1115.URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.005>**Шинкарьова Олена Дмитрівна¹, Шинкарьова Наталія Геннадіївна²**

1. доктор філософії, доцент, доцент кафедри олімпійського і професійного спорту
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-8034-1360

2. магістр фізичного виховання і спорту
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0001-0609-8112

Удосконалення рівня фізичних якостей дівчат 16-17 років засобами фітнес-технологій

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена проблемі удосконалення рівня фізичних якостей дівчат 16-17 років засобами фітнес-технологій. В статті розглянуто побудову фітнес-тренування та його вплив на розвиток фізичних якостей. Розроблено та експериментально перевірено програму удосконалення рівня фізичних якостей дівчат 16-17 років засобами фітнес-технологій. Отримані результати експериментальної роботи свідчать про ефективність запропонованої програми фітнес-занять у показників фізичної підготовленості дівчат 16-17 років та можуть бути використані в практичній діяльності вчителів фізичної культури, тренерів та фітнес-інструкторів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фізичні якості; фітнес-технології; фітнес-тренування; структура тренування; дівчата 16-17 років.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.005>

Olena Shynkarova¹, Natalia Shynkarova²

1. Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Olympic and Professional Sports
State institution «Luhansk National University named after Taras Shevchenko», UKRAINE
ORCID ID: 0000-0002-8034-1360

2. Master of Physical Education and Sports
State institution «Luhansk National University named after Taras Shevchenko», UKRAINE
ORCID ID: 0009-0001-0609-8112

Improving the level of physical qualities of 16-17-year-old girls using fitness technologies

ABSTRACT. The article is devoted to the problem of improving the level of physical qualities of girls 16-17 years old by means of fitness technologies. The article examines the construction of fitness training and its influence on the development of physical qualities. The program for improving the level of physical qualities of girls aged 16-17 years by means of fitness technologies was developed and experimentally tested. The obtained results of the experimental work testify to the effectiveness of the proposed program of fitness classes in the indicators of physical fitness of girls aged 16-17 and can be used in the practical activities of physical education teachers, trainers and fitness instructors.

KEYWORDS: *physical qualities; fitness technologies; fitness training; training structure; girls 16-17 years old.*

Останні десятиліття віку інформаційних технологій наклали свій відбиток на стан здоров'я молоді в Україні. Викликає занепокоєння тенденція до погіршення здоров'я молоді, яке значною мірою впливає на майбутнє нашої нації, і багато представників інституцій охорони здоров'я, освіти, офіційного спорту та приватних організацій намагаються вирішити питання гіподинамії. Стійке погіршення стану здоров'я, збільшення кількості хронічних захворювань молоді викликає стурбованість в суспільстві та державі (Шуба, 2016, с. 46).

Особливості фітнесу як ефективного засобу фізичної активності та здорового стилю життя людини у своїх працях розкрили науковці Н. Воловик (2010), О. Дубинська (2016), О. Завальнюк (2016), В. Зинченко (2011), Н. Довгань (2020), О. Отравенко (2017), О. Школа (2017), E. Howley, B. Franks (2004) та ін.

Різнноманіття фітнес-програм, які розроблені та впроваджуються для тренування молоді, не означає довільність їх побудови – використання різних видів рухової активності повинне відповідати основним принципам фізичного виховання. Яким би оригінальним не було б те або інше фітнес-тренування, в його структурі виділяють наступні 3 частини: розминка (warm-up); тренування (workout/activity); заминка (cool-down) (Воловик, 2010, с.48).

Будь-яке тренування має починатися з розминки (warm-up), мета якої – підготувати організм до навантаження, перебудувати його на робочий лад, розігріти м'язи. На фізіологічному рівні розминка діє на організм найсприятливішим чином: прискорює кровотік у м'язах, через що ті починають працювати більш ефективно. Необхідно розігріти кожен суглоб, кожен м'яз. Не можна робити вправи на розтяжку великої амплітуди, силові вправи з обтяженням, необхідно обов'язково включати дихальні вправи та вправи на розслаблення (Шинкарьова, 2022, с. 70).

У фазі розминки організм дівчат повинен бути добре підготовлений до подальшого навантаження. Рекомендації щодо

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

побудови розминки:

- розминка має тривати не менше 5, але не більше 15 хвилин;
- починати розминку треба з дихальних вправ;
- використовуйте вправи на розтягнення м'язів і збільшення рухливості в суглобах;
- розминайте всі частини тіла і групи м'язів;
- виконуйте вправи, які викликають поступове збільшення роботи кардіореспіраторної системи;
- інтенсивність розминки не повинна бути високою оскільки це може призвести до накопичення молочної кислоти в м'язах і призведе до швидкої втоми;
- спрямованість та вид вправ повинен орієнтуватися на рухові завдання, які будуть використані в основній частині (Воловик, 2010, с. 50).

Основна частина фітнес-тренування (workout/activity) має тривати від 20 хвилин до 1 години. Для поліпшення стану здоров'я дівчат необхідно розвивати всі компоненти оздоровчого фітнесу, включаючи вправи, спрямовані на розвиток кардіореспіраторної витривалості, гнучкості, сили та силової витривалості. Тренування має бути пристосоване до індивідуальних потреб, враховуючи рівень функціонального стану, цілей та інтересів молоді. Під час фітнес- тренування треба дотримуватись періодів роботи та відпочинку. Для початківців бажано збільшувати тривалість відпочинку між вправами, не збільшуючи інтенсивність навантаження. Обов'язково під час заняття вимірювати ЧСС.

Загальне фітнес-тренування може складатися з наступного:

1. 5-15 хвилин розминка.
2. 20-30 хвилин кардіо-вправ з цільовою ЧСС.
3. 10-20 хвилин вправи на розвиток сили та силової витривалості.
4. 10-15 хвилин заминка з використанням вправ на розтягування (Онопрієнко, 2020, с. 59).

Наведена узагальнена структура фітнес-тренування може піддаватися змінам залежно від цільової спрямованості заняття,

рівня фізичного стану учасників програми тренування та інших чинників.

Після основної частини фітнес-заняття фаза заминки (cool-down) є обов'язковою. Мета цієї фази в стабілізації кровообігу шляхом активного відпочинку. Кров поступово перерозподіляється з глибоких вен ніг, знижується температура тіла, видаляються продукти розпаду, знижується психічна напруга (знижується продукція адреналіну і норадреналіну). Такі симптоми, як запаморочення або слабкість, можуть з'явитись, якщо відсутня заминка, яка запобігає накопиченню надмірної кількості крові в м'язах рук і ніг, вона також допомагає проходженню крові назад через венозну систему до серця. Заминка забезпечує поступове повернення до тону вен та частоти серцевих скорочень, що зменшує навантаження на органи. Заминка повинна тривати близько 5-10 хв. У цій частині використовують вправи на розтягування для запобігання пошкодження та больових відчуттів у м'язах. Фаза заминки сприяє поступовому зниженню обмінних процесів в організмі жінок та ЧСС до рівня, близького до початкового (Воловик, 2010, с. 51).

Рекомендації щодо побудови заминки:

- заминка повинна тривати від 5 до 10 хвилин;
- бажано використовувати релаксаційні види вправ (стретчинг, фітнес-йога, дихальні вправи);
- можна включати повільний біг, ходьбу та низькоударні вправи з аеробіки (Онопрієнко, 2020, с. 60).

Займаючись фітнесом, слід дотримуватися певної програми тренування: черговість вправ для всіх м'язів, що проробляються, а також кількість повторень і підходів. Потрібно робити відпочинок між різними вправами не більше двох хвилин, а між підходами – до однієї хвилини. Перед тим, як займатися силовим фітнесом з навантаженнями, необхідно почати з вправ, використовуючи легші ваги. Надалі такі вправи слід включати в програму перед силовим тренуванням як розминку для розігріву м'язів (Шинкарьова, 2022, с.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

70).

В оздоровчому фітнес-тренуванні також використовують «інтервальний» метод і метод «колового» тренування, суть яких полягає у чергуванні вправ (серій, блоків), спрямованих на вдосконалення силових можливостей різних м'язових груп та вправ, що розвивають аеробну витривалість.

Наведемо приклади тренувальних фітнес-програм для дівчат 16-17 років, розроблених та впроваджених авторами. Приблизна програма фітнес-тренувань на перший тиждень.

Перший тиждень тренувань для початківців повинен бути полегшеним. Якщо взяти дуже велике навантаження, то на відновлення може піти до 7 днів, а таких перерв у тренуваннях робити не бажано.

1 день:

- суглобова гімнастика – 2-3 хвилини;
- класична аеробіка – 10-15 хвилин;
- віджимання від підлоги 10 разів – 2 підходи;
- станова тяга 10 разів – 2 підходи;
- класичні скручування на прес 10-15 разів – 3 підходи;
- планка з упором на лікті – 30-60 секунд.

3 день:

- суглобова гімнастика – 2-3 хвилини;
- степ-аеробіка – 10-15 хвилин;
- присідання з порожнім грифом 10 разів – 2 підходи;
- станова тяга 10 разів – 2 підходи;
- вистрибування з положення присід 10 разів – 2 підходи;
- класичні скручування на прес 10-15 разів – 3 підходи;
- планка з упором на лікті – 30-60 секунд.

5 день – повтор 1 дня, а 7 день – повтор 3 дня.

Виконання цієї програми тренувань дозволить включити організм дівчат в роботу, дати посилене навантаження для розігріву всіх груп м'язів для більш інтенсивних фітнес-тренувань.

Далі застосовуємо основну програму тренувань для дівчат 16-17

років (цикл на 3 місяці).

Якщо метою фітнес-тренувань, окрім загального оздоровлення, є також спалювання жирів, рекомендується робити більшу кількість повторень з використанням вільної ваги. В якості розігріву м'язів підійдуть кардіо-вправи. За основу тренування можна взяти наступну добірку вправ:

- кардіо-вправи (класична аеробіка, степ-аеробіка, танцювальний фітнес);
- підтягування або тяга верхнього блоку – для розвитку спини, плечей, рук і верхньої частини корпусу;
- жим гантелей на похилій або горизонтальній лаві – для розвитку м'язів рук, грудей, торсу;
- скручування на похилій або прямій лаві або ж підйом ніг з упором на лікті – для роботи м'язів преса;
- присідання з гантелями, одна нога на лаві – для стегон і сідниць;
- румунська станова тяга – для задньої поверхні стегон, литок, м'язів спини і передпліч.

Виконувати кожен вправу потрібно від 10-15 разів за підхід на кожен сторону. В кінці заняття обов'язково проводити розтяжку, вона зробить тіло гнучким і розслабить м'язи.

Досягати функціонального розвитку фізичних якостей допомагає використання спеціального обладнання, розробці та виробництву якого приділяється велика увага у сучасній фітнес-індустрії. Це великі надувні м'ячі (футболи), дошки Гравіті (Gravity), гімнастичні палиці з прикріпленими до них резиновими амортизаторами Gum Stick, платформа Bosu та інші. На відміну від звичайних тренажерів, вони дозволяють виконувати рухи не по заданій траєкторії, а в довільних напрямках, найприродніших для людського тіла. Такі тренування розвивають вміння виконувати рухи з оптимальною амплітудою та проявляти певний рівень силових можливостей з одночасним дотриманням динамічної рівноваги, оскільки при зміні положення тіла на нього постійно діють зовнішні сили (Беляк & Грибовська & Музика та ін., 2018, с. 127).

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

Дослідження були проведені на базі фітнес-клуба «Reforma» (м. Ірпінь) та Ірпінського ліцею №2 Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області. В дослідженні взяли участь 48 дівчат 16-17 років.

Перед початком експерименту були сформовані дві групи – контрольна (КГ) та експериментальна (ЕГ) по 24 дівчини у кожній групі за принципом рівності функціональної підготовленості.

На початку педагогічного експерименту було проведено контрольне тестування фізичних якостей.

З метою визначення впливу розробленої програми на фізичну підготовленість дівчат 16-17 років нами було проведене повторне дослідження рівня розвитку фізичних якостей. За час проведення педагогічного експерименту в експериментальній і контрольній групах відбулися статистично вірогідні зміни.

Результати діагностики представлено у таблиці 1.

За результатами тестування бачимо приріст результатів в контрольній групі та значний приріст в експериментальній групі.

Таблиця 1

**Розвиток фізичних якостей дівчат 16-17 років
в контрольній та експериментальній групах**

Фізична якість	Види тестування	КГ(n=24)			ЕГ(n=24)		
		До експ.	Після експ.	Приріст %	До експ.	Після експ.	Приріст %
Витривалість	Стрибки через скакалку за 30 с, разів	33,2	36,3	9,3	33,4	39,5	18,2
Сила	Піднімання тулуба в сід за 1 хв, раз.	38,4	42,5	10,6	39,1	46,1	17,9
	Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, раз.	16,7	20,5	25,0	16,2	22,4	38,3
Швидкість	Біг на 30 м, с	7,2	6,6	8,3	7,2	6,0	16,6

Продовження табл. 1

Фізична якість	Види тестування	КГ(n=24)			ЕГ(n=24)		
		До експ.	Після експ.	Приріст %	До експ.	Після експ.	Приріст %
Спритність	Човниковий біг 4 x 9 м, с	13,5	12,5	7,4	13,0	11,5	11,5
Гнучкість	Нахил тулуба вперед з положення сидячи, см	12,5	16,2	29,6	12,6	18,1	43,6

Після проведеного педагогічного експерименту ми спостерігали динаміку покращення витривалості за тестом «стрибки через скакалку за 30 с». В контрольній групі приріст після експерименту становить 9,3%, у експериментальній групі – 18,2%.

Силові показники за тестом «піднімання тулуба в сід за 1 хвилину» в контрольній групі приріст після експерименту становлять 10,6%, у експериментальній групі – 17,9%. За тестом «згинання та розгинання рук в упорі лежачи» приріст складає в КГ – 25,0%; в ЕГ – 38,3%.

За тестом на швидкість «біг на 30 м» показники розподілились таким чином: в контрольній групі приріст після експерименту становить 8,3%, у експериментальній групі – 16,6%.

Показники спритності за тестом «човниковий біг 4 x 9 м» виглядають так: в КГ – 7,4%; в ЕГ – 11,5%.

За тестом на гнучкість «нахил тулуба вперед з положення сидячи» показники розподілились таким чином: в контрольній групі приріст після експерименту становить 29,6%, у експериментальній групі – 43,6%. Наявні результати приросту бачимо на діаграмі (рис. 1).

З метою більш ефективного розвитку фізичних якостей у запропонованій нами програмі ми дотримувалися основних принципів тренування: поступового збільшення навантаження, раціонального чергування роботи та відпочинку, спрямованості занять, рівномірності навантаження всіх м'язових груп, вибору оптимальних навантажень, що, на нашу думку, спричинило відповідні покращення показників фізичних якостей.

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

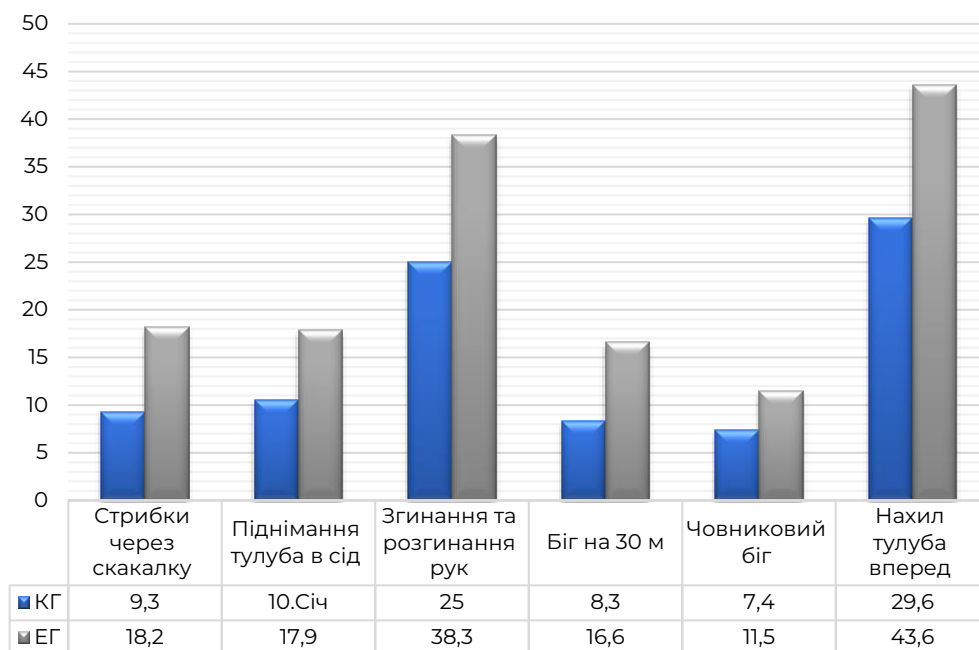

Рис. 1. **Результати приросту показників фізичних якостей дівчат 16-17 років в контрольній та експериментальній групах (%)**

Результати проведеного експерименту показали ефективність нашої програми з оздоровчого фітнесу для дівчат 16-17 років.

Отримані результати експериментальної роботи свідчать про ефективність запропонованої програми фітнес-занять у показників фізичної підготовленості дівчат 16-17 років та можуть бути використані в практичній діяльності вчителів фізичної культури, тренерів та фітнес-інструкторів.

Отже, заняття оздоровчими видами фітнес-технологій, навіть з середніми показниками фізичної активності, мають значний оздоровчий результат і покращують фізичний і моральний стан дівчат 16-17 років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Беляк Ю., Грибовська І., Музика Ф., Іваночко В., Чеховська Л. (2018). Теоретико-методичні основи оздоровчого фітнесу: навчальний посібник. Львів: ЛДУФК, 2018. 208 с. Вилучено з: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/13856>
- [2] Воловик Н. І. (2010). Основи оздоровчого фітнесу: Навчальний посібник. К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 240 с. Вилучено з: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19267/Volovik.pdf;jsessionid=37885986F6A5934EC1A28206E2A8891E?sequence=1>
- [3] Онопрієнко О. В., Онопрієнко О. М. (2020). Основи оздоровчого фітнесу: Навчальний посібник: Міністерство освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: ЧДТУ, 194 с.
- [4] Отравенко Олена, Отравенко Ольга (2017). Фітнес з методикою викладання: навч.-метод. посібник для студентів спеціальності 014:12 Середня освіта «Фізична культура». Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2017. 152 с. Вилучено з: <http://hdl.handle.net/123456789/1763>.
- [5] Шинкарьова О. Д. (2021). Рухова активність як засіб фізичного самовдосконалення здобувачів вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», № 6 (344), Ч. II, 2021. С. 209-219. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-209-219](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-209-219).
- [6] Шинкарьова О. Д. (2021). Формування готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до організації дозвіллево-рекреаційної діяльності. Дис. на здоб. ступ. док. філософ.: 01 – освіта /педагогіка за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями); спеціалізація – теорія і методика професійної освіти. ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 320 с. Вилучено з: <http://hdl.handle.net/123456789/7847>
- [7] Шинкарьова О. Д. (2022) Методика викладання сучасних фітнес-технологій. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спец. «017 Фізична культура і спорт». Полтава: Видавництво Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». 106 с. Вилучено з: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9477>
- [8] Шинкарьова О. Д. (2022). Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до діяльності у сфері фітнесу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», № 3 (351), 2022. С. 89-99. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-3\(351\)-89-99](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-3(351)-89-99).
- [9] Шинкарьова О. Д. (2023) Фітнес-технології як засіб підвищення рухової активності та фізичної підготовленості здобувачів ЗВО. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. № 3 (357). Видавничий дім «Гельветика». 154-162. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3\(357\)-154-162](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3(357)-154-162).
- [10] Шинкарьова О. Д., Шинкарьов С. І., Брусак О. М. (2024). Фізична активність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в здоров'язберігаючому середовищі. *Grail of Science*. Міжнародний науковий журнал. № 41 (July, 2024), Pp. 321-325. ISSN 2710-3056. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.05.07.2024.052>
- [11] Шуба Л. (2016). Фітнес-технології в системі розвитку фізичних якостей студентської молоді. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. № 4. С. 45-52. Вилучено з: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs201648>.
- [12] Olena Otravenko, Olena Shkola, Olena Shynkarova, Valeriy Zhamardiy, Oleksandr Iyvatskyi, Dmytro Pelypas (2021). Leisure and recreational activities of student youth in the context of health-preservation. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. JETT. Vol. 12(3). S.146-154. Vol. 12 (3); ISSN: 1989-9572146. DOI: <https://doi.org/10.47750/jett.2021.12.03.014>. Вилучено з: <https://jett.labosfor.com/>
- [13] Olena M. Shkola, Olena V. Fomenko, Olena V. Otravenko, Viktoriia I. Donchenko, Valeriy O. Zhamardiy, Natalia A. Lyakhova, Olena D. Shynkarova (2021). Study of the State of Physical Fitness of Students of Medical Institutions of Higher Education by Means of Crossfit in the Process of Physical Education. *Acta Balneologica. Journal of the polish balneology and physical medicine association*. TOM LXIII, Nr 2(164); 2021: Pp.105-109. DOI: <https://doi.org/10.36740/ABAL202102105>. ISSN 2082-1867. Вилучено з: <http://repository.khpa.edu.ua/jspui/handle/123456789/2655>
- [14] Olena V. Otravenko, Olena M. Shkola, Valeriy O. Zhamardiy, Olena D. Shynkarova, Olena V. Fomenko, Tetiana L. Poluliashchenko, Viktoriia I. Donchenko, (2024). Fostering the social activity of future specialists in physical education and sports in a health-preserving environment. *Acta Balneologica*. 2024 march-april, vol. LXVI. ISSUE 2 (180). Pp. 135-143. DOI: <https://doi.org/10.36740/ABAL202402110>. ISSN 2082-1867. Вилучено з: https://actabalneologica.pl/wp-content/uploads/library/ActaBalneol2024i2_net.pdf

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.006>

Лопатинська Ірина Сергіївна¹

1. кандидат педагогічних наук, доцент
Донецький державний університет внутрішніх справ, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-4957-9845

Особливості викладання професійно-орієнтованих навчальних дисциплін у закладі вищої освіти

АНОТАЦІЯ. Проаналізовано стан інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір, дійшли висновку про важливість формування компетентностей майбутніх юристів з урахуванням євроінтеграційних процесів. Розглянуто різні підходи педагогічного впливу на формування майбутнього фахівця, серед яких соціальна поінформованість, рівень професійних знань і вмінь та рівень загальної культури. Установлено, що важливий аспект у підготовці фахівця, підвищенні його кваліфікації, є створення системи знань для здійснення професійної діяльності, яка потребує постійного підвищення кваліфікації викладачів, рівня їх професіоналізму і педагогічної майстерності; здатність забезпечити білінгвальне викладання професійно-орієнтованих навчальних дисциплін у закладах вищої освіти. Обґрунтовано підходи до формування професійної освіти та підготовки фахівців до забезпечення психо-соціальної захищеності громадян, створення емоційно сприятливого середовища у всіх сферах життя, відсутність корупції та недопущення дискримінації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Євроінтеграційні процеси; педагогічний вплив; білінгвальне викладання; професійна освіта; запобігання дискримінації.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.006>

Iryna Lopatynska¹

1. Ph.D. in Pedagogy, Associate professor
Donetsk State University of Internal Affairs, UKRAINE
ORCID ID: 0000-0003-4957-9845

Teaching professionally oriented courses in an institution of higher education

ABSTRACT. The publication analyzed the state of integration of higher education of Ukraine into the European educational space and concluded the importance of forming the competencies of future lawyers taking into account European integration processes. Various approaches of pedagogical influence on the formation of a future specialist are considered, including social awareness of society, the level of professional knowledge and skills, and the level of general culture. It was established that an important aspect in the training of a specialist, improving his qualifications, is the creation of a knowledge system for carrying out professional activities, which contains great opportunities for improving the qualifications of teachers, their level of professionalism, and pedagogical skills to ensure bilingual teaching of professionally oriented educational disciplines in institutions higher education. Approaches to the formation of professional education and the training of specialists to ensure the psycho-social security of citizens, the creation of emotionally favorable environments in all spheres of life, the absence of corruption, and the prevention of discrimination are substantiated.

KEYWORDS: *European integration processes; pedagogical influence; bilingual teaching; professional education; prevention of discrimination.*

Statement of the problem. Fluency in state and foreign languages, and readiness for productive communication with various categories of citizens are the keys to the success of the future human rights defender in the profession, and his competitiveness in the modern labor market. Strengthening the requirements for the competencies of future lawyers helps to revise the content of education, to fill it with European integration topics, and to introduce effective forms and methods. The European choice of Ukraine is declared in normative and legal acts, where foreign policy principles are defined as ensuring Ukraine's integration into the European economic, political, legal, and educational space [5].

Analysis of research and publications. Problems of the integration of higher education in Ukraine into the European educational space are considered in their scientific works by domestic scientists V. Andrushchenko, M. Zgurovskyi, M. Stepko, L. Fedulova, and others. Various aspects of the relationship between Ukrainian and European education are explored by Ya. Bolyubash, V. Zhuravskyi, V. Yankovy, V. Moskalenko, Yu. Voronenko and others. Such researchers as V. Kremen, V. Lugovoi, and A. Sbruyeva determine the development trends of the national higher school in the context of the European integration of education.

Having analyzed the state of this problem, we concluded the importance of forming the competencies of future lawyers considering European integration processes. In the new conditions of development, the united countries faced the problem of close economic and political integration while preserving cultural traditions and national identity, which, in turn, is reflected in the features of the modern stage of development of Ukrainian pedagogy and the system of training law enforcement specialists, which is more directed for open cooperation with EU countries and study of international experience.

The purpose of the work. We consider the process of using pedagogical approaches in education, the influence of European integration processes on the development of education; and cognitive

competencies and thinking of students during education – study the disciplines of general and professional direction, - based on the integration of competence, methodical and activity approaches, which allow to increase the development and effectiveness of students' education in higher education institutions with specific learning conditions. Let's consider different approaches to pedagogical influence on the formation of a future specialist, among which the social awareness of society, the level of professional knowledge and skills, and the level of general culture are not left aside.

Presentation of the main material. The pace of scientific and technical development is increasingly important for the new conditions of human life in general, and this is not only an increase in the quality of education, but also a constant direction of future specialists to learn to adapt to economic, methodological, and social situations that are rapidly changing in the information space of the modern world. In turn, this affects the amount of knowledge, skills, and competencies that are necessary for a modern highly qualified specialist, the emphasis on improving teaching methods is constantly growing. The goal of the modern Ukrainian educational system is to enter the productive educational space in the world, this process is accompanied by significant changes in the theory of methodology and practice of the educational process and institutions with specific educational conditions.

This means that the teaching methodology encompasses a set of issues related to the purpose, content, organization, and implementation of the educational process, taking into account the Eurointegration trends (Vavrenyuk, 2018). The principles and techniques of the teaching process require optimization and manageability, increasing the effectiveness of the methodological, didactic, and psycho-pedagogical approaches, as well as necessary changes in the activities to transfer education seekers to special combinations of teaching methods and techniques that guarantee the planned learning outcomes.

All this requires studying the European experience and determining

priorities in higher education pedagogy, as well as reviewing approaches that include the use of various methodological approaches in education, among which the following can be distinguished:

- formation of professional skills of a teacher in a higher education institution;
- provision of a bilingual approach to the teaching of professionally oriented subjects for future specialists;
- search for foreign language communication resources for professional communication of law enforcement specialists during the training period in institutions of higher education with specific training conditions.

There are great opportunities to improve the pedagogical skills of teachers through the provision of innovative scientific and methodological work of the educational institution, for the preparation of teachers to create an emotionally favorable environment in the student body in conditions of constant challenges. The training of scientific and pedagogical workers in the system of scientific and methodical work of an educational institution can be implemented with the help of additional training, the study of foreign experience, and the academic mobility of teachers.

The preparation of the teacher to create an emotionally favorable environment in the conditions of martial law also depends on the attitudes of the teacher himself and his focus on achieving high effectiveness in his activities, taking into account the experience, opportunities, and abilities of the teacher. Only an initiative and creative teacher can effectively solve tasks, among which the following directions can be distinguished: ensuring conditions for positive dynamics of the quality of the educational process, using new forms and methods of teaching educational disciplines to optimize educational activities during martial law; the development of the student body, its cohesion, which encourages the formation of a creative personality, positive interpersonal relationships, and the enrichment of the psychological, spiritual and intellectual potential of students of higher education.

The successful solution of these tasks is possible with meaningful organization of continuous professional development of teachers, systematic and purposeful scientific and methodical work of teachers to prepare them to create an emotionally favorable environment. Scientific and methodological work is a comprehensive system of interrelated actions and measures aimed at the comprehensive improvement of the qualifications and professional skills of each scientific and pedagogical worker, based on the achievements of science and advanced pedagogical domestic and foreign experience. Many scientists believe that methodical work is an important link in the system of continuous pedagogical education, which contains great opportunities for improving the qualifications of teachers, their level of professionalism, and pedagogical skills. The difference in approaches lies in the selection and study of its various aspects (educational, educational, developmental, managerial, etc.)

Improving the pedagogical skills of teachers in the system of scientific and methodical work is aimed at the development and improvement of the professionalism of teachers by implementing the latest achievements of science into practice; developing new approaches to the implementation of emotional and sensory interaction with students of higher education and colleagues; mastering new interactive technologies and learning methods taking into account different emotional states. Note that an emotionally favorable climate in an educational institution provides psychological comfort to every participant in the educational process and plays an important role in the professional development of future lawyers and jurists.

Thus, we note that the high effectiveness of active forms and methods of training students during their studies in higher education institutions for professional activity increases if the consistency of the orientation of training, improvement, and enrichment of the creative potential of teachers, their pedagogical skills is ensured, which ultimately increases the quality of the educational process in the institution of higher education.

Providing a bilingual approach to teaching professionally oriented subjects for future specialists is one of the important aspects. As today's communities around the world become more interconnected, the ability to speak multiple languages becomes increasingly important. Bilingualism is becoming necessary for survival and success in an integrated global economy. The value of a person who can effectively communicate and collaborate across cultures is relevant today. This means that the need for qualified teachers who can implement bilingual education in educational institutions is constantly growing. The organization of methodical work in educational institutions is the interaction of all its participants, in connection with the expansion and complication of the tasks of the educational institution, its connections with the surrounding world and the demand for mastery of a foreign language determines new tasks and the role of each teacher not only as an object management but also as an active participant in improving one's qualifications and teaching skills.

An important aspect in the training of a specialist, improving his qualifications, involves obtaining a system of knowledge for carrying out professional activities and contains great opportunities for improving the qualifications of teachers, their level of professionalism, and pedagogical skills for the implementation of bilingual teaching of academic disciplines in educational institutions. The difference in approaches lies in the selection and study of various aspects of the bilingual approach (educational, developmental, managerial, etc.).

The introduction of a bilingual approach to teaching in educational institutions has many advantages, both intellectual and professional. Numerous studies show that "bilingual teaching can have long-term and profound benefits for the future professional."

Let's consider the most common and most interesting advantages of introducing a bilingual teaching approach, namely: the growth of cognitive function; the ability to solve professional problems, to think creatively, and to recognize patterns of processes (their origin, application, etc.) in professional activity increases; improved ability to

dialogue with colleagues in other countries.

The cognitive benefits associated with a bilingual education are simply astounding. Here are some examples of the advantages of bilingual education: academic performance increases; linguistic awareness and understanding of a person's native language improves; the ability to apply concepts to new situations increases; concentration and decision-making improve cultural, social, and professional skills.

Teaching individual disciplines in institutions of higher education (for example: "Theory of the state and law", "History of the state and law of foreign countries" and "Foreign (English) professional direction") in two languages encourages students to develop respect for differences and similarities in history, law, culture. Bilingualism is more than just the ability to understand and speak several languages, it is a multicultural approach to interpersonal interactions that can significantly improve the social skills of a future professional.

A bilingual approach to teaching helps students to communicate effectively with people of different cultures and origins, to understand historical features, to increase their ability to empathize with others, and promote the development of emotional intelligence. Mastering specialized disciplines in a native and foreign language helps young people overcome the isolation associated with the feeling that they can only exist within one geographical place or culture, it expands their possibilities and boundaries.

The ability to effectively conduct professional activities in many languages is accompanied by economic and professional advantages. Bilingual higher education graduates are in high demand, and employees who speak multiple languages often rise to higher levels of the corporate structure than their monolingual counterparts.

Resources of foreign language communication of professional communication. Taking into account the fact that English is the language of international communication, the issue of training future law enforcement officers and human rights defenders in institutions of higher education with specific conditions of learning to communicate in

a foreign language is constantly relevant, because all students of higher education must be fluent in English at the level of professional communication topics.

Foreign language communication in professional communication is a process of establishing and developing interpersonal contacts in a foreign language, determined by common life, activities of people, and their relationships with each other. Today, various methods, technologies, and means of foreign language communication are widely used, which requires mastery of oral and written communication in a foreign language. It is noted that there are contradictions between society's need for effective professional communication in a foreign language by law enforcement officers and the police and overcoming communication difficulties.

The entire process of teaching a foreign language in a non-linguistic institution of higher education should be maximally oriented to the communicative approach of learning to form, develop, and improve the level of foreign language proficiency among students of higher education. During the interaction of a foreign language teacher with students of higher education, it is necessary to take into account the processes of influence on each other, the mutual conditioning of their needs, and the peculiarities of foreign language communication of the individual. Dialogic or communicative interaction is especially important as a way of transferring experience, which creates space for the development of communication skills in foreign languages among students of higher education.

In the process of foreign language dialogic interaction between a teacher and students of higher education, it is important not only to exchange information but also thoughts, feelings, and experiences. Positive emotions help to overcome the barriers of foreign language communication; they are particularly important elements of effective interaction. The teacher manages the process of developing the needs in foreign language communication and the formation of personal and professional needs of students of higher education, this process is quite

complex and controversial.

The teacher's professional activity helps to overcome communication barriers and adapt higher education students to future professional communication. Difficulties faced by students in the process of adaptation to future professional activities often lead to the formation of certain communication difficulties (barriers), stimulate inadequate reactions, and increase the level of anxiety, irritability, insecurity, and disorganization of students of higher education in communicating in a foreign language.

One of the tasks of a foreign language teacher in a higher education institution is to create conditions for the comprehensive development of students of higher education, the formation of their foreign language communication skills, and the introduction of innovative communication models that will encourage the formation of positive motivation for educational activities, involvement in active foreign language activities (participation in training, seminars, master classes, scientific and scientific-practical events in a foreign language). All directions of the teacher's work should be oriented towards the pedagogically competent organization of educational activities, management of the mental state (mood, emotions) of students for education in foreign language communication skills, and training of higher education seekers for free professionally-oriented communication in society. Effective teaching of the English language is constantly improved and carried out using authentic literature, and audio and video materials. In addition, all students of higher education are offered additional courses on the "Prometheus", and "Coursera, HELP" platforms, which are aimed at improving the general and professional level of English.

Because of the military aggression on the part of the Russian Federation, in this connection, Ukraine's close cooperation with the countries of the European Union and NATO member countries has intensified, the need to improve and the importance of learning English for law enforcement officers, human rights defenders, and military

personnel in Ukraine has increased tremendously, and there has also been a need to raise the level of English language proficiency to the standards of STANAG 6001. The introduction of English language courses and programs for military personnel who need to know military terminology is in demand.

To help higher education seekers and students of higher education institutions with specific learning conditions, where law enforcement officers, human rights defenders, and military personnel are trained, to organize free professional communication in a foreign language, the author's team of I.S. Lopatynska, N.O. Myroshnychenko, L. Dzevytska. A communicative interactive workshop "Military English in Use" was developed [7]. The educational edition contains tasks using the interactive Quizlet platform, designed to improve the level of English language proficiency and to expand professional military terminology. The interactive communicative workshop covers such topics as Hierarchy, Weapons, Machinery, Meetings, Service, Danger, Defiance, intelligence, Heals, Peacemaking, Warfare, and others.

Students of higher education and students have constant access to their materials, which greatly facilitates the process of mastering it to communicate in a foreign language, because accessibility, mobility; integration, and contact are the main principles of overcoming language barriers. All tasks and activities are aimed at forming foreign language communication and understanding the scope of future professional activity.

Since European integration is a conscious and necessary choice for Ukraine, turning to European cultural and political traditions is extremely important. Strengthening the integration into the pan-European intellectual and educational environment requires not only the introduction of European norms and standards in education, the adaptation of the Ukrainian educational system to the European one, but also the filling of the teaching content with European integration topics. An important feature of the era of globalization is the interaction of universality, similarity of nations on the one hand, and uniqueness,

originality of life of each people on the other. It is impossible to imagine any civilization of the country out of touch with the rest of the world. the main indicators of the vitality of its culture. It not only enriches its nation, ennobling it but also allows it to openly share its historical and spiritual values with others, ensuring interaction and mutual understanding of people.

The broad development of integration processes in the world took place in connection with deep changes in the social, political, and economic life of humanity as a whole and the education system separately. In the new conditions, the unifying countries faced the problem of close economic and political integration while simultaneously preserving cultural traditions and national characteristics. This, in turn, is reflected in the features of the modern stage of development of Ukrainian pedagogical science and practice, which has ceased to be closed and isolated from international experience.

As a result of the influence of European integration processes, issues related to the justification of new approaches to the formation of professional education and training of specialists to ensure the psycho-social security of citizens, the creation of emotionally favorable environments in all spheres of life, the absence of corruption and the prevention of discrimination have acquired special importance. The system of professional education at present is aimed at meeting the needs of stakeholders and individual needs of the individual in obtaining modern and in-demand qualifications on the labor market, training competitive skilled workers, and young specialists.

✓ **РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ**

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

REFERENCES:

- [1] Андрущенко Т. В. (2016) Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір). Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія "Психологічні науки". Вип. 4. С. 107–113.
- [2] Барановська Л. В., Саражинська І. А. (2008) Формування професійно-мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців правоохоронної сфери. Мовні концептуальні проблеми української лінгвістики : збірник наукових праць. Київ : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, № 8. Ч. 1. С. 45–50.
- [3] Жовква І. І. (2010) Критерії членства СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження. Київ, 84 с.
- [4] Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери : колектив авторів. К.: 2017. 172 с.
- [5] Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. статей за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків : Право, 2016. 536 с.
- [6] Олійник А. С. (2001) Конституційне законодавство України: гендерна експертиза. К.: Логос, 77 с.
- [7] Комунікативний інтерактивний практикум "Military English in Use" (для військових, кому потрібно володіти військовою термінологією) /укладачі: Лопатинська І.С., Мирошниченко Н.О., Дзевицька Л.С.: КННІ ДонДУВС, 2024. 47с.
- [8] Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України : Закон України від 01.07.2010 р № 2411-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
- [9] Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#>
- [10] Cambridge professional development qualifications for Teaching Bilingual Learners: www.cambridgeinternational.org/pdq
- [11] Chadwick, C. (2012) Language Awareness in Teaching: A Toolkit for Content & Language Teachers. Cambridge: CUP/Cambridge International Examinations.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.007>**Хуторна Людмила Станіславівна¹, Кулігіна Наталія Федорівна²,
Бабенко Микола Федорович³, Куцобіна Жанна Анатоліївна⁴****1.** вчитель української мови та літератури, учитель вищої категорії, старший учитель
*Ліцей № 141 «ОРТ» м. Києва, УКРАЇНА***2.** вчитель української мови та літератури, учитель вищої категорії
*Ліцей № 141 «ОРТ» м. Києва, УКРАЇНА***3.** учитель фізики, учитель-методист, заслужений учитель України
*Комунальний ліцей «Маріупольський ліцей міста Києва», УКРАЇНА***4.** учитель математики, учитель вищої категорії
*Комунальний ліцей «Маріупольський ліцей міста Києва», УКРАЇНА***Взаємозв'язок та взаємопроникнення
загальнонавчальної та термінологічної
лексики української мови**

АНОТАЦІЯ. У роботі розглянуто матеріал, що демонструє на доступних для учнів певної вікової категорії прикладах постійний зв'язок та взаємодію між загальнонавчальною лексикою та термінологічною. Досліджено вплив мови науки на літературну мову і навпаки; зіставлено, проаналізовано спеціальну лінгвістичну, літературознавчу, математичну, фізичну та загальнонавчану лексику. Робота адресована учням, учителям, студентам філологічних факультетів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: тлумачення та застосування; зміни в лексичному складі; перетин лінгвістики з іншими науками; інтеграція зазначеної лексики.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.007>

**Lyudmyla Khutorna¹, Nataliya Kulihina²,
Mykola Babenko³, Zhanna Kutsobina⁴**

1. Teacher of Ukrainian Language and Literature, Highest Category, Senior Teacher
Lyceum 141 ORT in Kyiv City, UKRAINE

2. Teacher of Ukrainian Language and Literature, Highest Category
Lyceum 141 ORT in Kyiv City, UKRAINE

3. Physics Teacher, Teacher-methodologist, Honored Teacher of Ukraine
Municipal Lyceum «Mariupol Lyceum in Kyiv City», UKRAINE

4. Math Teacher, Specialist of the Highest Category
Municipal Lyceum «Mariupol Lyceum in Kyiv City», UKRAINE

The interrelation and interpenetration of common and terminological vocabulary in the Ukrainian language

ABSTRACT. The article examines material that demonstrates, through examples accessible to students of a certain age group, the constant connection and interaction between commonly used vocabulary and terminology. It explores the influence of scientific language on literary language and vice versa; compares and analyzes specialized linguistic, literary, mathematical, physical, and commonly used vocabulary. The work is intended for students, teachers, and students of philological faculties.

KEYWORDS: *interpretation and application; changes in the lexical structure; intersection of linguistics with other sciences; integration of the specified vocabulary.*

Стрімкий розвиток різноманітних галузей науки в сучасному світі, зокрема комп'ютерної техніки, біохімії, кібернетики, фізики, математики, лінгвістичного аналізу текстів ШІ тощо, вимагають появи нових термінів і належного їх тлумачення та застосування. А тому аналіз сучасних тенденцій розвитку мови дає можливість зробити висновки, що відбуваються зміни в лексичному складі. Ці зміни демонструють постійний зв'язок та взаємодію між загальноповживаною лексикою та термінологічною, і це співвідношення привертають увагу лінгвістів. Зокрема перетин лінгвістики з іншими науками, що витворюють власний поняттєво-термінологічний апарат і залучають уже усталений лінгвістичний корпус для належного тлумачення досліджуваних явищ. Однією з проблем є те, що спеціальна та загальноповживана лексика взаємопов'язані, тому це вимагає відповідного реагування і не тільки використання тих чи тих термінів і понять, але й розуміння їх.

По-перше, спеціальна лексика поповнюється загальноповживаними словами. Водночас термінологія – джерело збагачення лексичного складу літературної мови. Таким чином мова науки сприяє розвитку процесу інтелектуалізації літературної мови, тобто прагнення до максимально точного мовного вираження об'єктивного мислення. Вплив мови науки на літературну мову особливо наглядно виявляється в галузі термінології, яка сьогодні стає найважливішим джерелом поповнення лексики літературної мови.

По-друге, термінологічна лексика важлива в процесі комунікації не тільки спеціалістів певної галузі, техніки чи виробництва, а й у процесі оволодіння знаннями в середній та вищій школах. Тому доцільним є створення системи вправ і завдань з використанням загальноповживаних слів та термінів, що демонструють інтеграцію зазначеної лексики в різні шкільні предмети, із подальшим залученням нових термінів та понять.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

По-третє, спеціальна лексика впливає на розвиток суспільства, проникає навіть на культурному та психологічному рівнях, визначає ступінь як знань, так і загального розвитку.

Мета роботи – зіставити спеціальну лінгвістичну, літературознавчу, математичну, фізичну лексику та загальновживану, виявити їх функціональні, стилістичні та лексичні відмінності, проаналізувати взаємозв'язок.

Завдання роботи:

1) продемонструвати на доступних для учнів певної вікової категорії прикладах взаємовплив загальновживаної та термінологічної лексики;

2) сприяти успішному засвоєнню сучасної термінологічної лексики з подальшим використанням у шкільній практиці, під час навчання у ВНЗ, а також у період становлення майбутніх фахівців;

3) надати вчителям ілюстративний матеріал для створення системи вправ та завдань з предметів гуманітарного та математично-природничого циклів;

4) формувати читацьку компетентність, високий рівень мовленнєвої культури на основі зразків як класичної, так і сучасної української літератури;

Структурований матеріал дозволяє використовувати його під час вивчення лексикології, лексикографії, стилістики, поліпшити якість засвоєння навчального матеріалу на уроках математики, фізики, географії; сприяє особистісному та професійно зорієнтованому навчанню.

Нерівність

Загальновживане значення

Нерівність 1 – становище, коли не всі мають однакові, рівні права.

Нерівність 2 – підвищення, виступ, западина на поверхні чогонебудь.

Приклад 1

Геть змести поклали ми Бідування підневільне Та нерівність між людьми (Павло Грабовський).

Приклад 2

Один з танків бере напрямок сюди, важко перевалюючись на нерівностях (Олесь Гончар).

Математичний термін

Нерівність – алгебраїчний вираз із двох величин, з яких одна більша або менша від іншої.

Приклад

Вираз $2 < 5$ є нерівністю

Період

Загальновживане значення

Період – проміжок часу, обмежений певними датами, подіями.

Приклад

Перший період – боротьба запорожців з мусульманським світом, з татарами й турками, другий – з католицьким світом, з польською шляхтою, і нарешті третій – боротьба з Москвою (І. Шаповал, «В пошуках скарбів»).

Лінгвістичний термін

Період – складна синтаксична побудова, що характеризується докладним викладом думки, має ритмічно завершену інтонацію і становить одне складне або ускладнене багаточленне речення, поширене другорядними членами, підрядними реченнями і т. ін.

Приклад

Коли в грудях моїх тривога то потухає, то горить; // коли загублена дорога, а на устах любов тремтить; // коли уся душа тріпоче, як білий

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

парус на човні, – тоді рука моя не хоче пером виводити пісні (М. Рильський).

Математичний термін

Період – група цифр нескінченного десяткового дробу, що весь час повторюються в однаковій послідовності.

Приклад

Чистий періодичний десятковий дріб дорівнює такому звичайному дробу, чисельник якого є період, а знаменник – цифра 9, що записана стільки разів, скільки цифр у періоді.

$$0, (3) = \frac{3}{9} = \frac{1}{3}$$

Фізичний термін

Період – проміжок часу, протягом якого відбувається якийсь регулярно повторюваний процес або рух.

Приклад

Період обертання ракети навколо Сонця дорівнюватиме майже 15 нашим місяцям.

Зв'язок**Загальновживане значення**

Зв'язок – можливість спілкування з ким-небудь. Засіб спілкування на відстані.

Приклад

Зв'язок із «Танго смерті» той, що танго і стало тією мелодією, яка відігравала роль тунелю для нового перевтілення душі (Ю. Винничук «Танго смерті»).

Фізичний термін

Стільниковий (мобільний) **зв'язок** – зв'язок із застосуванням радіотехнологій, під час якого кінцеве обладнання хоча б одного із споживачів може вільно переміщуватися в межах телекомунікаційної мережі, зберігаючи єдиний унікальний ідентифікаційний номер мобільної станції.

Приклад

Смартфон є приладом, що підтримує мобільний зв'язок.

Властивість

Загальновживане значення

Властивість – те, що характеризує подібність чого-небудь до інших предметів або відмінність від них.

Приклад

Горох має властивість накопичувати в ґрунті азот.

Математичний термін

Властивість – наслідок теореми або визначення.

Приклад

Рівність протилежних кутів ромба є його властивістю.

Різниця

Загальновживане значення

Різниця – несхожість, відмінність у чомусь.

Приклад

Однак мушу сказати, що й тут схожість лише позірна. Музикант відразу помітить різницю (Ю. Винничук, «Танго смерті»).

Математичний термін

Різниця – результат віднімання одного числа від іншого.

Приклад

$1000 - 7 = 993$

Фізичний термін

Різниця потенціалів – це фізична скалярна величина, що дорівнює роботі поля, яка виконується для переміщення одиничного заряду з початкової точки в кінцеву.

Приклад

$$\varphi_1 - \varphi_2 = \frac{A}{q}$$

Вузол

Загальновживане значення

Вузол – місце, де пов'язані кінці мотузок, ниток, або петля, стягнута на мотузці, нитці.

Приклад

Дротований шнур, та ще й вузлами понав'язуваний, де діткнувся тіла, то мов ножем! (І. Франко «Хлопська комісія»)

Математичний термін

Вузол – вкладення кола (одномірної сфери) в тривимірний евклідов простір, що розглядається з точністю до ізотонії.

Приклад

Основний предмет вивчення теорії вузлів.

Фізичний термін

Вузол – одиниця вимірювання швидкості. Дорівнює 1 морській милі за годину.

Приклад

Вузол використовується в усьому світі для цілей мореплавства, навігації та метеорології.

Вираз

Загальновживане значення

Вираз – висловлення, фраза.

Приклад

Телефоністи всього світу й далі відслідковують розмови, виписуючи собі на картки найбільш важливі слова та вирази (С. Жадан «Ворошиловград»).

Математичний термін

Вираз – скінченна комбінація символів, граматично правильна щодо правил, застосовних в поточному контексті.

Приклад

$15 - 5 + 10 = 20$ або $2x - 4y$

Куля

Загальновживане значення

Куля – металевий (переважно свинцевий) снаряд для стрільби із ручної вогнепальної зброї і кулеметів, що являє собою передню частину бойового патрона.

Приклад

Сміливого і куля не бере (Нар. творчість).

Математичний термін

Куля – тіло, утворене обертанням круга навколо його діаметра.

Приклад

Кулю радіусом 17 м перетнуто площиною на відстані 8 м від її центра. Знайти площу перерізу.

Інтерпретація

Загальновживане значення

Інтерпретація – тлумачення чого-небудь.

Приклад

У циклі «На старі теми»... І. Франко дає свою інтерпретацію мотивів «Слова о полку Ігоревім»...(М. Рильський II том).

Математичний термін

Інтерпретація – це сукупність значень, що надаються будь-яким елементам деякої теорії (формулам, знакам, символам).

Приклад

Геометричною інтерпретацією можна назвати заміну алгебраїчних виразів, рівнянь на відповідні геометричні фігури, властивості яких описують ці вирази чи рівняння.

Рівняння виду $(x - a)^2 + (y - b)^2 = R^2$ інтерпретується як коло з центром $O(a, b)$ та радіусом $|R|$

Опір

Загальновживане значення

Опір – здатність протистояти, протидіяти кому-, чому-небудь, боротися, змагатися з кимось, чимось.

Приклад

Весна остаточно перемогла опір зими і зігрівала землю теплом, квітчала цвітом (Л. Дмитерко «Наречена»).

Фізичний термін

Опір – це величина, яка характеризує спроможність елемента перетворювати електричну енергію на теплову.

Приклад

$$U=IR$$

Де: U – напруга;

I – сила струму, А

R – опір, Ом

Одиницею вимірювання опору є Ом, який отримав свою назву на честь німецького фізика Георга Ома.

Побудуємо графік залежності сили струму від опору: $I(R)$

Так як це функція $I = U/R$, при постійній напрузі, тоді графік матиме вигляд гіперболи.

У залежності братимуть участь додатні числа, тому графік знаходитиметься лише у I чверті.

Аргумент

Загальновживане значення

Аргумент – підстава, доказ, які наводяться для обґрунтування, підтвердження чого-небудь.

Приклад

Ніякі аргументи не переконували його (Л. Дмитерко «Розлука»).

Математичний термін

Аргумент – значення, яке необхідно надати для отримання результату функції. Також його називають незалежною змінною.

Приклад

$f(x)$ – функція, x – **аргумент**, $I(R)$ – функція, R – **аргумент**.

Функція

Загальновживане значення

Функція – робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; повинність, місія.

Приклад

Гнат вже трохи прийшов до тями і вже міг вступити в свої службові функції (Г. Тютюнник «Вир»).

Математичний термін

Функція – це така залежність, при якій кожному значенню «X» з деякої множини відповідає єдине значення змінної «Y».

Приклад

$I = U/R$, де $I(R)$ – функція

$Y = 2x^2 + 5x - 1$ – квадратична функція

$Y = \left(\frac{1}{3}\right)^x$ – показникова функція

Сила

Загальновживане значення

Сила – здатність живих істот напруженням м'язів робити фізичні рухи, виконувати різні дії.

Приклад

Але в кожному русі – сила.

В очах юності видно слід.

(В. Симоненко «Матері»)

Фізичний термін

Сила – фізична величина, що характеризує ступінь взаємодії тіл.

Приклад

На тіло, що плаває у воді, діє Архімедова сила.

Момент

Загальновживане значення

Момент – короткий відрізок часу, коли виконується, відбувається якась дія; короткий час перебування в певному стані.

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

Приклад

Можливо, це й був той момент, коли потрібно було вирішувати – лишатись чи забиратися геть (С. Жадан «Ворошиловград»).

Фізичний термін

Момент сили – векторна фізична величина, що дорівнює векторному добутку радіус-вектора, проведеного від заданої точки (відносно якої він розраховується) до точки прикладення сили, на вектор цієї сили. Момент сили є мірою зусилля, спрямованого на обертання тіла.

Приклад

Поняття моменту сили використовується переважно у сфері завдань статички і завдань, що пов'язане з обертанням деталей у технічній механіці.

Корінь**Загальновживане значення**

Корінь – нижня частина стовлу дерева, що знаходиться у землі.

Приклад

Кожен раз, коли сокира рубнула по виноградному корені або тріснула галузка, Замфір відчував біль у голові та серці (М. Коцюбинський «Для загального добра»).

Лінгвістичний термін

Головна частина слова (без афіксів), що виражає його основне значення і не поділяється на морфеми.

Математичний термін

Корінь – величина, що при піднесенні її до певної степені дає дане число.

Приклад

$$\sqrt{4}=2$$

Звук

Загальновживане значення

Звук – слухове відчуття, що викликається певними коливальними рухами повітря.

Приклад

Се була музика нових поколінь, нечувані комбінації звуків (М. Коцюбинський «Коні не винні»).

Лінгвістичний термін

Звук – членороздільний елемент людської мови, утворюваний за допомогою органів мовлення.

Приклад

Найдужче мучився [панотець] звуком «и», бо ані тни не міг вимовити його на кінці слова (Лесь Мартович «Не-читальник»).

Фізичний термін

Звук – коливальний рух частинок середовища, що поширюється у вигляді хвиль у газі, рідині чи твердому тілі та сприймається слухом.

Приклад

Тільки звук може поширюватися в земних структурах і під водою без істотного згасання, тому він широко використовується в дослідженнях природних середовищ.

Основа

Загальновживане значення

Основа – нижня опорна частина чого-небудь.

Приклад

Кожну фігуру будували з двадцятьох смоляних бочок ось як: і в основу ставили по шість бочок сторч (Олекса Стороженко «Споминки про Микиту Леонтійовича Коржа»).

Лінгвістичний термін

Основа слова — частина слова без закінчення, яка виражає його лексичне значення.

Приклад

У слові **книжка** виділяється основа **книжк** – шляхом відкидання закінчення – **а**.

Математичний термін

Основа похилої – кінець відрізка, що лежить в площині.

Приклад

В основі похилої площини є прямокутник.

Ланцюг

Загальновживане значення

Ланцюг – ряд металевих кілець, послідовно з'єднаних одне з одним.

Приклад

А тут ланцюги тиснуть немилосердно, нагадують йому, що він невольник, що над його головою висить кривавий ніж монгольський! (І. Франко, «Захар Беркут»).

Фізичний термін

Ланцюг – замкнутий контур, по якому тече електричний струм.

Приклад

Під електричним ланцюгом розуміють об'єднання різних радіоелектронних пристроїв, з'єднаних між собою провідниками.

Поле

Загальновживане значення

Поле – безліса рівнина, рівний великий простір, що використовуються під посіви.

Приклад

Зелені пагорби тяглись по обидва боки траси, травень був теплий і вітряний, птахи перелітали з одного поля на інше, пірнаючи галасливими зграями в повітряні потоки (С. Жадан «Ворошиловград»).

Фізичний термін

Гравітаційне поле – простір, у якому відчувається дія гравітаційного тяжіння тіл. Також є електричне поле, магнітне поле, електромагнітне поле...

Приклад

Гравітаційне поле існує навколо будь-якого тіла, яке має масу.

Математичний термін

Поле – безліч, для елементів якої визначені операції складання, взяття протилежного значення, множення та поділу (крім поділу на нуль).

Приклад

Поле раціональних чисел ($\mathbb{Q}$)

Частка**Загальновживане значення**

Частка – те саме, що частина.

Приклад

Газда Стромовський, як видно по ньому, простий мужик, дає своєму мірошникові третю частку всього заробітку з млина (І. Нечуй-Левицький «В Карпатах»).

Лінгвістичний термін

Частка – незмінна службова частина мови, яка надає реченню чи окремим його членам додаткових смислових та модальних відтінків значення або служить для утворення окремих граматичних форм і нових слів.

Приклад

Шосе тяглось уздовж кукурудзяних полів, котрим **не** було краю... (С. Жадан «Ворошиловград»).

Математичний термін

Частка – результат операції ділення.

Приклад

$a = bq + r$, де q – неповна частка.

Кільце

Загальновживане значення

Кільце – предмет (найчастіше з металу), який має форму кола.

Приклад

Посеред двору стояв стовп, і в стовпу усе кільця, то залізні, то мідні, то срібні (П. Куліш «Чорна рада»).

Математичний термін

Кільце – множина цілих чисел, з операціями додавання, віднімання і множення.

Приклад

Числа із звичайними додаванням і множенням утворюють комутативне кільце.

Хвиля

Загальновживане значення

Хвиля – водяний вал, що утворюється від коливання водної поверхні.

Приклад

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
(Т. Шевченко «Причинна»).

Фізичний термін

Хвиля – розповсюдження коливань (механічних, електромагнітних) в просторі.

Приклад

Шлях, пройдений хвилею за один період, називається довжиною хвилі.

Відбивання

Загальновживане значення

Відбивання – протидія наступові, нападу супротивника силою, боєм; зміни напрямку й потужності польоту.

Приклад

Фізичний термін

Відбивання – зміна напрямку світлової хвилі на межі двох середовищ, коли падаючий промінь і відбитий промінь знаходяться в одному середовищі.

Приклад

При падінні світлового потоку на поверхню тіла можна спостерігати явище відбивання і заломлення.

Провідник

Загальновживане значення

Провідник – той, хто вказує дорогу в незнайомій місцевості.

Приклад

Попереду, мов крук,
Провідник, що знає дороги,
На коні, не томить ноги...
(І. Франко « Кончакова слава»)

Фізичний термін

Провідники – речовини та матеріали, які добре проводять електричний струм. Провідниками є метали, графіт, водні розчини солей, кислоти, луги.

Приклад

Найбільшу теплопровідність мають метали, особливо срібло, мідь, тому їх називають хорошими провідниками тепла.

Тиск

Загальновживане значення

Тиск – рішуча, енергійна дія, рух, спрямовані на кого-, що-небудь.

Приклад

Молоді таланти намагалися позбутися нагляду і тиску КДБ, гуртувалися самочинно, виходячи зі справжніх ідейно-естетичних інтересів

(Є. Сверстюк «Українська література і християнська традиція // Сучасність.- 1992.-№12).

Фізичний термін

Тиск – сила, що діє на одиницю площі перпендикулярно до поверхні тіла; натискання, стискання.

Приклад

На деякій висоті тиск повітря приблизно вдвічі менший, ніж на рівні моря.

Площа

Загальновживане значення

Площа – яка-небудь ділянка поверхні землі, природно обмежена або спеціально виділена з якоюсь метою.

Приклад

Площа нагадувала басейн, з якого випустили воду (С. Жадан, «Ворошиловград»).

Математичний термін

Площа – фізична величина, що визначає розмір поверхні, одна з основних властивостей геометричних фігур, у математиці розглядається як міра множини точок, які займають поверхню або якусь її частину.

Приклад

Треба знайти площу фігури.

Імовірність (Ймовірність)

Загальновживане значення

Імовірність – можливість (яка може здійснитися; яка може відбутися, статися).

Приклад

І ця ймовірність ставала все більш реальною (І. Багрянний «Людина біжить над прірвою»).

Математичний термін

Імовірність – числова характеристика можливості того, що випадкова подія відбудеться в умовах, які можуть бути відтворені необмежену кількість разів.

Приклад

Є $1/6$ імовірність того, що на цьому кубіку випаде число 5.

Промінь

Загальновживане значення

Промінь – світлова смуга, що виходить із якого-небудь джерела світла чи предмета, який світиться, збирає у фокус або віддзеркалює світло.

В хаті сонячний промінь косо

На долівку ляга з вікна...

(В. Симоненко «Матері»)

Математичний термін

Промінь – частина прямої, обмежена лише з однієї сторони.

Приклад

Кут був утворений двома променями.

Фізичний термін

Світловий промінь – лінія, уздовж якої відбувається перенесення світлової енергії.

Приклад

Промінь світла утворює з горизонтом кут 60 градусів.

Призма

Загальновживане значення

Крізь **призму** – давати, подавати, дивитися з певного погляду.

Приклад

Кожен може дивитися в перевернутий бінокль. Кожен може все розглядати крізь свою призму (Л. Костенко «Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала»).

Математичний термін

Призма – стереометрична фігура, многогранник, у якого дві грані – рівні n -кутники, розташовані в паралельних площинах, а решта n граней – паралелограми.

Приклад

У правильній чотирикутній призмі сторона основи дорівнює 12 см, а висота 15 см. Знайдіть площу повної поверхні призми.

Фізичний термін

Призма – оптичний елемент у формі багатогранного тіла з прозорого для світла матеріалу, яке застосовують для зміни напрямку поширення пучків світла, розкладання білого світла в спектр, поляризації світла тощо.

Приклад

Дисперсійні призми використовуються в спектральних приладах для просторового розділення випромінювань різних довжин хвиль.

Рівновага

Загальновживане значення

Рівновага – спокійний душевний стан людини.

Приклад

Газ не дає розростатись пустотам, він допомагає зберегти крихку рівновагу, що існує навколо нас, так думав я в тій спеці, він, мовби джерельна вода, шукає виходу назовні, пробиваючись крізь ґрунт через старі криниці та лисячі нори (С. Жадан «Ворошиловград»).

Фізичний термін

Рівновага – стан тіла, коли воно перебуває в спокої чи рівномірному русі.

Приклад

Система тіл знаходиться у стані рівноваги за певних умов.

Символ

Загальновживане значення

Символ – умовне позначення якого-небудь предмета, поняття або явища.

Приклад

Як символ радості й весни (В. Сосюра «Мазепа»).

Літературознавчий термін

Символ – художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття.

Приклад

Ніч у сніговій завії
крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
місяць – **золотий горіх**.

(Богдан-Ігор Антонич «Різдво»)

Математичний, фізичний термін

Символ – умовне позначення якої-небудь величини, поняття, запроваджене певною наукою.

Приклад

Нейтрон прийнято позначати символом **n**

Висота

Загальновживане значення

Висота – віддаль від земної поверхні по вертикалі вгору.

Приклад

Хто знає круті підйоми,
ходив на високі мости,
тому, напевно, знайоме
чуття – боязнь висоти
(Л. Костенко «Висота»).

Математичний термін

Висота трикутника – перпендикуляр, опущений з вершини на його основу.

Висота – це один з трьох вимірів, два інші з яких – це довжина та ширина.

Приклад

h – висота трикутника ABC, проведена до сторони AC, дорівнює 9 см.

Відстань

Загальновживане значення

Відстань – простір, який розділяє два пункти, предмети тощо; віддаль.

Приклад

З душі у душу – найкоротша відстань.

Чому ж так часто транспорту нема?

(Л. Костенко «Крізь відстані і здичавілі пущі...»)

Математичний, фізичний термін

Відстань між двома точками простору – числове значення того, наскільки далеко знаходяться точки. У фізиці та побуті це може означати довжину відрізка, що сполучає ці точки.

Приклад

Відстань між Києвом та Маріуполем: напряму – 622 км; шляхами – 783 км.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Бевз Г. Геометрія : підруч. для 11 класу загальноосвіт. навч. закл. акад. рівень, проф. рівень. Київ : Генеза, 2011. 172 с.
- [2] Бібліотека української літератури. УкрЛіб. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/>.
- [3] Біленко І. Фізичний словник. Київ : Вища шк., 1979. 336 с.
- [4] Білецький О. Слово про великого каменяра том другий : зб. ст. до 100-ліття з дня народж. І. Франка. Київ : Держвидав худож. літер., 1956. 596 с.
- [5] Білодіда І. К. Словник української мови: в 11 тт. Київ : Наук. думка, 1970-1980.
- [6] Винничук Ю. Танго смерті : роман. Харків : Фоліо, 2022. 364 с.
- [7] Гельфгат І., Ненашев І. Фізика. 9 клас : збірник задач. Харків : Ранок, 2017. 176 с.
- [8] Дмитренко Л. Наречена : повість. Київ : Молодь, 1959. 250 с.
- [9] Дмитренко Л. Розлука : роман. Київ : Дніпро, 1964. 228 с.
- [10] Жадан С. Ворошиловград : роман. Харків : КСД, 2018. 320 с.
- [11] Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни : у 4 т. т.1. Донецьк : Дон., 2013. 402 с.
- [12] Карбовська О., Сидоренко Л. Термінологія в сучасній українській мові. 21 ЛЮТОГО – МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ РІДНОЇ МОВИ. Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". URL: <https://kpi.ua/707-9>.
- [13] Клос Є., Караван Ю. Малий фізичний довідник. Львів : Світ, 1997. 272 с.
- [14] Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала : Дрібн. б-ка ; ч. 3. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 49 с.
- [15] Мерзляк А. Алгебра та початки аналізу : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. акад. рівень, проф. рівень. Харків : Гімназія, 2010. 362 с.
- [16] Мерзляк А. Алгебра та початки аналізу : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. акад. рівень, проф. рівень. Харків : Гімназія, 2011. 432 с.
- [17] Микитюк О. До проблеми розвитку української термінологіки. Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ». Серія «Проблеми української термінології». URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-po-453-2002/do-problemy-rozvytku-ukrayinskoyi-terminoleksyky>.
- [18] Сверстюк Є. Українська література і християнська традиція. Сучасність. 1992. № 12.
- [19] Симоненко Л. Термін у загальномовних словниках. українська і слов'янська лексикографія. URL: [http://eprints.zu.edu.ua/21423/1/ukrainska-i-slovjanska-leksykohrafija\[1\].220-226.pdf](http://eprints.zu.edu.ua/21423/1/ukrainska-i-slovjanska-leksykohrafija[1].220-226.pdf).
- [20] Слюсаренко О. Проблема зв'язку загальноновживаної лексики зі спеціальною. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Sliusarenko_Oksana/Problema_zv'iazku_zahalnovzhyvanoj_leksyky_zi_spetsialnoiu.pdf.
- [21] Туровська Л., Василькова Л., Симоненко Л. Нові слова та значення : словник. Київ : Довіра, 2009. 272 с.
- [22] Хацер Г. Проблема зв'язку термінології із загальноновживаною лексикою. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1973/>.
- [23] Яремчук Ф., Рудченко П. Алгебра та елементарні функції : Довідник. Київ : Наук. думка, 1987. 648 с.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.008>**Собченко Тетяна Миколаївна¹, Федоренко Вікторія Володимирівна²**

1. доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-9213-5556

2. здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0002-1626-6260

**Цифровий імідж педагога як сучасний тренд
цифрового суспільства**

АНОТАЦІЯ. У сучасному суспільстві, у XXI столітті, формування та підтримка цифрового іміджу вчителя стає важливою частиною його професійної діяльності. Цифровий імідж педагога – це не лише віртуальне відображення особистих якостей та професійної компетентності вчителя, а й необхідний інструмент для формування довіри та авторитету серед учнів, своїх колег і батьків. Сучасні технології надають змогу розширювати можливості викладача у цифровому середовищі, що включає й соціальні мережі, освітні платформи, персональні блоги, а також участь у вебінарах, майстер-класах та онлайн-конференціях. Необхідними аспектами створення цифрового іміджу є здатність педагога до точного та грамотного управління своїми особистими даними, важливою інформацією в онлайн-просторі, підтримка активної професійної позиції та постійне оновлення цифрових компетенцій. Це не лише сприяє успішній педагогічній діяльності, а й дозволяє ефективно доносити свої знання та ідеї до більш широкої аудиторії, підтримувати взаємодію з учнями за межами уроку, а також створювати більш гнучкі та інтерактивні освітні формати. У статті проаналізовано основні складові цифрового іміджу, включаючи професійну компетентність, обізнаність у предметній діяльності, здатність до створення та поширення якісного контенту, а також етичні аспекти онлайн-комунікації. Висвітлено виклики, які зараз стають актуальними для сучасних педагогів у процесі формування позитивного іміджу, такі як інформаційна безпека, етичні норми, а також необхідність розмежування особистого та професійного в онлайн-просторі. Розглянуто вплив цифрового іміджу на професійний розвиток педагога. Цифровий імідж педагога можна розглядати як один з ключових трендів у сфері освіти, що відображає загальні зміни в підходах до навчання та комунікації у цифрову епоху.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: цифровий імідж педагога; учитель; учні; сучасність; цифрова інформація.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue1.008>**Tetiana Sobchenko¹, Viktoriia Fedorenko²**

1. Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor,
Professor of the Department of Education and Innovative Pedagogy
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, UKRAINE
ORCID ID: 0000-0002-9213-5556

2. Applicant for the First (Bachelor's) Level of Higher Education of the Ukrainian Language
and Literature of the H.F. Kvitka-Osnovianenko Faculty of Linguistics and Literature
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, UKRAINE
ORCID ID: 0009-0002-1626-6260

Digital image of a teacher as a modern trend of digital society

ABSTRACT. In the modern society, in the XXI century, the formation and maintenance of a teacher's digital image is becoming an important part of his professional activity. The digital image of a teacher is not only a virtual reflection of the teacher's personal qualities and professional competence, but also a necessary tool for building trust and authority among students, colleagues and parents. Modern technologies make it possible to expand teachers' opportunities in the digital environment, including social networks, educational platforms, personal blogs, and participation in webinars, workshops, and online conferences. Essential aspects of creating a digital image are the ability of a teacher to accurately and competently manage their personal data and important information in the online space, maintain an active professional position, and constantly update their digital competencies. This not only contributes to successful teaching, but also allows you to effectively communicate your knowledge and ideas to a wider audience, maintain interaction with students outside the classroom, and create more flexible and interactive educational formats. The article analyzes the main components of a digital image, including professional competence, subject matter expertise, the ability to create and disseminate quality content, and ethical aspects of online communication. The challenges that are now becoming relevant for modern teachers in the process of forming a positive image, such as information security, ethical standards, and the need to distinguish between personal and professional in the online space, are highlighted. The influence of the digital image on the professional development of a teacher is considered. The digital image of a teacher can be considered as one of the key trends in education, reflecting general changes in approaches to learning and communication in the digital age.

KEYWORDS: *digital image of a teacher; teacher; students; modernity; digital information.*

Постановка проблеми. Цифрові технології досить стрімко стають необхідною складовою іміджу сучасного вчителя, оскільки педагог не може обмежуватись лише традиційними методами викладання. Саме цифрова взаємодія стала важливою частиною освітнього процесу. Це висуває нові вимоги до формування та підтримки цифрового іміджу вчителя, що включає його професійний образ у віртуальному просторі, комунікацію з учнями через цифрові платформи, а також поширення освітнього контенту онлайн.

Однак формування цифрового іміджу пов'язане з низкою викликів і проблем. По-перше, існує необхідність у постійному розвитку інформаційних та комунікаційних компетенцій, що дозволяють педагогу використовувати новітні технології для створення інтерактивного та цікавого контенту. По-друге, актуальними є питання етики та відповідальності, особливо в умовах відкритого доступу до інформації та її швидкого розповсюдження. Розмежування особистого та професійного в цифровому просторі також є важливою проблемою, оскільки невідповідна поведінка або контент можуть негативно вплинути на сприйняття педагога, як висококваліфікованого фахівця певної сфери.

Аналіз досліджень та публікацій. Аспектна діяльність цифрового іміджу сучасного педагога в останні роки привертає все більше уваги науковців, молодих учених, оскільки розвиток цифрових технологій впливає на всі складові професійної діяльності освітян. У працях багатьох дослідників акцентується на тому, що цифровий імідж стає важливим елементом професійної ідентичності педагога. Зокрема, у дослідженнях відзначається, що цифровий імідж не лише підкреслює професіоналізм, але й впливає на те, як вчителя сприймають учні, колеги та більш широка аудиторія. Під час аналізування наукових досліджень та публікацій, звернули увагу на таких науковців, які детально розглядали цю тему, зокрема Т. М. Собченко, С.О. Доценко, Г.В. Євтушенко, А.І. Бабошко, Д.І. Бушля, О.В. Колесник, Грицай Г.Я. та інші дослідники. Варто звернути увагу, що в своєму дослідженні «Сучасні вимоги до підготовки майбутніх

філологів у закладах вищої освіти в умовах цифровізації» Т.М. Собченко зосередила увагу на сучасних вимогах до філолога-педагога в умовах цифровізації й окреслила необхідні складові, що можуть впливати на сприйняття вчителя, як фахівця, зокрема «Сучасний філолог має вільно орієнтуватися в інформаційному та цифровому просторі, враховуючи стрімкий розвиток цифрового суспільства. Цифровізація прийшла на зміну інформатизації, дигітизація увійшла у всі сфери людського життя, зокрема, й в освітню. Тому цілком очевидним є впровадження ресурсів ІКТ та сучасних цифрових технологій у професійну підготовку майбутнього вчителя» та «У сучасних закладах вищої освіти в умовах глобальної цифровізації потрібно не тільки підвищувати якість технологічної підготовки майбутнього філолога до роботи з інформаційно-цифровими засобами навчання, а суттєво змінити саму методологію філологічної освіти, що призведе до якісних змін в підготовці педагогів» [4, с. 157-162].

Мета роботи. Метою нашого дослідження є вивчення особливостей формування та підтримки цифрового іміджу педагога в умовах сучасного цифрового суспільства. Дослідження спрямоване на аналіз ключових аспектів цифрової компетентності, ролі інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності освітян.

Виклад основного матеріалу. У XXI столітті цифрові технології стали невід'ємною частиною життя людини, що суттєво вплинуло на всі сфери суспільства, зокрема й на освіту. Педагогам необхідно не лише адаптувати свої методи викладання до нових умов, але й формувати позитивний цифровий імідж, який є важливим аспектом їхньої професійної діяльності. Цифровий імідж – це віртуальне відображення особистих і професійних якостей педагога у цифровому просторі. Він має вирішальне значення для сприйняття викладача учнями, колегами та батьками, а також впливає на кар'єрний розвиток і можливості професійного зростання [2].

Педагогам дуже важливо розуміти, як Інтернет-ресурси

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

впливають на імідж і сприйняття професійної діяльності. Позитивний імідж учителя необхідний для встановлення довіри, авторитету та ефективної комунікації з учнями, батьками та громадськістю. В епоху цифрових технологій Інтернет розширив охоплення та вплив іміджу вчителя. Тому педагоги повинні розуміти і використовувати потенціал. На імідж сучасного вчителя впливає багато різних факторів, окрім предметних знань, зокрема професійна компетентність, здатність до вдосконалення та гнучкість в зміні технологій, ефективні комунікативні навички та прагнення до постійного професійного розвитку є важливими факторами, які сприяють створенню позитивного іміджу вчителів у цифрову епоху [2].

Цифровий імідж педагога складається з кількох важливих компонентів, які визначають його професійну реалізацію та авторитет в онлайн-просторі. Ці складові є основою для успішного формування позитивного образу вчителя в умовах сучасного цифрового суспільства [1, с. 62-67].

1. Професійна компетентність.

Однією з найважливіших складових цифрового іміджу є показ знань та навичок у своїй предметній сфері. Учитель повинен постійно показувати високий рівень професіоналізму, публікуючи якісний освітній контент, статті, відео-уроки чи проводячи вебінари [1, с. 62-67].

2. Цифрова грамотність.

Оскільки більша частина роботи педагога в цифрову епоху пов'язана з використанням технологій, вміння ефективно працювати з різними цифровими інструментами є важливою складовою його іміджу. Це включає в себе навички роботи з освітніми платформами, соціальними мережами, засобами дистанційного навчання [1, с. 62-67].

3. Комунікаційні навички.

Цифровий імідж педагога також визначається його здатністю ефективно спілкуватися з учнями, батьками та колегами через різні цифрові канали. Важливу роль відіграє те, як педагог представляє

себе в соціальних мережах, у чатах з учнями, у своїх онлайн-профілях. Наприклад, Viber, Telegram, Instagram. Уміння налагоджувати зворотний зв'язок та створювати доброзичливу атмосферу у віртуальному просторі позитивно впливає на загальний імідж педагога [1, с. 62-67].

4. Етика та відповідальність.

Питання етики є важливим аспектом цифрового іміджу. Педагог повинен бути відповідальним у своїх діях та поведінці в онлайн-середовищі, дотримуватися етичних норм, уникати публікації сумнівного або суперечливого контенту. Етика також стосується ставлення до конфіденційної інформації учнів і колег, а також дотримання професійної дистанції у цифрових комунікаціях [1, с. 62-67].

5. Персональний бренд.

Створення персонального бренду – це один із ключових елементів формування цифрового іміджу. Педагог може використовувати соціальні мережі та інші онлайн-ресурси для просування свого унікального стилю викладання, інноваційних методів роботи, залучення до освітніх ініціатив. Цей – допомагає підвищити професійний статус і авторитет педагога у його освітній спільноті [1, с. 62-67].

Цифровий імідж педагога – це сукупність професійних, етичних та комунікаційних характеристик, які створюють цілісне уявлення про його особистість у цифровому середовищі. Ці складові допомагають вчителю залишатися конкурентоспроможним, підвищують його авторитет та сприяють професійному розвитку у швидкозмінному цифровому світі [2].

Важливість цифрового іміджу полягає в тому, що він сприяє формуванню довіри до вчителя з боку учнів, колег та батьків. Педагог, який активно використовує сучасні технології, створює якісний освітній контент та ефективно спілкується з учнями в онлайн-середовищі, викликає більше довіри й поваги. Такий імідж дозволяє вчителю бути сучасним і відповідати очікуванням учнів, які

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

зростають у цифрову епоху. Більше того, цифровий імідж підвищує залученість учнів у навчальний процес, оскільки вони так сприймають навчання через онлайн-платформи та інтерактивні методи [2].

Цифровий імідж також відіграє важливу роль у професійному розвитку вчителя. Педагоги, які активно ведуть блоги, беруть участь у вебінарах, публікують свої освітні матеріали та обмінюються досвідом в онлайн-спільнотах, не лише підвищують свій професійний статус, але й мають більше можливостей для кар'єрного росту. Така діяльність сприяє підвищенню авторитету серед колег і відкриває нові перспективи для участі у грантах, проєктах і освітніх конференціях [3].

Окрім того, правильне управління цифровим іміджем допомагає педагогам уникати ризиків, пов'язаних із неетичною поведінкою або конфіденційністю в онлайн-просторі. Педагог, який дотримується етичних стандартів у своїх публікаціях та комунікаціях, демонструє відповідальне ставлення до своєї професії та учнів. Це особливо важливо в умовах, коли швидке поширення інформації в інтернеті може негативно вплинути на репутацію [3].

Розглянемо декілька прикладів, які надають підтвердження вищесказаним тезам. «Анна Чернявська викладає українську мову та літературу у школі №3 міста Вільногірська Дніпропетровської області. Викладачка дотримується думки, що сучасна молодь не може навчатися за старими методами. Зокрема, на її уроках діти вчать наголоси, дивлячись відео в TikTok, а до контрольних готуються в Instagram. У 2020 році Ганна Чернявська потрапила до рейтингу **Top 50 Global Teacher Prize Ukraine**, а наступного року разом з однокурсником Олександром Черкасом заснувала громадську організацію «Не цькуй», яка бореться з булінгом у суспільстві. Анна пише казки та вважає, що казкотерапія – один із найкращих методів заспокоєння дітей. Казки її авторства разом з інтерактивними вправами були розміщені у Telegram-каналі, який психологи запустили разом із МОН» [5]. Аналізуючи ці твердження,

можемо зазначити, що Анна Чернявська дотримується думки щодо введення максимально можливих цифрових технологій задля покращення рівня навчання учнів та – персонального бренду. Вона шукає сучасні підходи, що будуть покращувати знання здобувачів. Наступна – «Оксана Єрохіна – вчителька англійської мови Херсонської гімназії № 3. Торік вона увійшла до десятки найкращих викладачів у рейтингу **Global Teacher Prize Ukraine**. На уроках Оксани Вікторівни є місце квестам, танцям, співам та інтерактивним іграм. Дітям такий підхід дуже імпонує. Єрохіна викладає англійську понад 25 років, але постійно шукає можливості для саморозвитку та прокачування власних навичок. Цьому ж учить і своїх учнів. Вона постійно відвідує різні тренінги в Україні та за кордоном. Навчалася в США, стала одним із тренерів найпрестижнішої волонтерської програми у східній Європі **Go Kamp**, а також залучена до експериментальної програми Assess – допомагає краще опанувати англійську мову дітям із малозабезпечених сімей, дітям вимушених переселенців та військовослужбовців. На думку Оксани Вікторівни, діти вивчають англійську з різних причин – одні для ЗНО, інші для участі у міжнародних проєктах, а треті переконані, що наразі неможливо стати лідером без добрих знань англійської. Однак, всі вони мають спільну рису: потужний потяг до знань, не відгукнутися на який справжній педагог не має права». Можемо зробити висновок, що педагогиня вдосконалює свої знання задля поглиблення – своїх учнів. Це дуже гарний інструмент, який допоможе надалі накопичувати здобуте [5].

Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного суспільства, і освіта є однією з галузей, яка зазнає суттєвих змін завдяки їхньому впливу. Роль педагога сьогодні виходить за межі традиційного викладання в класі. Вчителі мають бути присутніми в цифровому просторі, де вони взаємодіють з учнями, колегами та батьками. Цифровий імідж педагога – це віртуальне відображення його професійних та особистих якостей, яке формується через діяльність у соціальних мережах, на освітніх платформах та інших

онлайн-ресурсах. Важливість цього аспекту стає дедалі більш очевидною, оскільки він впливає не лише на репутацію педагога, але й на ефективність його роботи [1, с. 37-42].

Висновки та пропозиції. Цифровий імідж педагога стає важливим елементом його професійної діяльності в умовах сучасного цифрового суспільства. Ефективне управління своїм іміджем у цифровому просторі дозволяє вчителю підвищити свій авторитет серед учнів, сприяє кращій комунікації, допомагає залучати учнів до навчання, а також відкриває нові можливості для професійного розвитку та кар'єрного зростання. Важливою частиною цифрового іміджу є дотримання етичних стандартів, грамотне використання технологій та постійне оновлення знань у сфері цифрової грамотності. У педагога є ключовим фактором для успіху у професійній діяльності. Він допомагає в розвитку довіри з боку учнів та колег, сприяє ефективнішій організації навчального процесу і робить педагога більш гнучким у використанні сучасних освітніх інструментів. В умовах швидкого розвитку технологій, педагог, який ігнорує необхідність створення та підтримання свого цифрового іміджу, ризикує втратити свою конкурентоспроможність та зв'язок із сучасними освітніми тенденціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн. (категорія «Б») № 4(217). 125 с. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4\(217\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-4(217))
- [2] Імідж сучасного педагога. *Osvita.ua*. URL: <https://osvita.ua/school/method/teacher/1800/> (дата звернення: 03.09.2024).
- [3] Підгорна А. Інтернет-Імідж Сучасного Вчителя. *AR BOOK*. URL: <https://arbook.info/internet-imidzh-suchasnogo-vchitelya-2/> (дата звернення: 07.09.2024).
- [4] Собченко Т. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх філологів у закладах вищої освіти в умовах цифровізації. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. Т. 2, № 346. С. 157–162.
- [5] Українські викладачі, якими пишається уся країна. *Grade*. URL: <https://grade.ua/uk/blog/ukraynskye-prepodavately-kotorimy-gordytsya-vsya-strana/> (дата звернення: 06.09.2024).

[illegible]

The scientific periodical

PrOsvita

№ 1 (September, 2024)

Journal's frequency: monthly

*All materials are reviewed. The editorial office
did not always agree with the position of authors.
Authors are responsible for the accuracy
of the material.*

Responsible for e-layout: Tetiana Bilous.
Designer: Ihor Bondarenko.

Contacts of the editorial offices:

LLC «UKRLOGOS Group»
21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18/81.
Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: journals@ukrlogos.group

Journal official website:
<https://www.prosvita.in.ua>

Signed for publication 20.09.2024.
Format 70×100/16. Offset paper.
Montserrat typefaces. Digital printing.
Circulation of 100 copies.
Conventionally printed sheets 8,94.

Order № 24/009.

Publishing and printing:
LLC «UKRLOGOS Group»
Certificate of the subject of the publishing
business: ДК № 7860 of 22.06.2023.

Наукове періодичне видання

ПрОсвіта

№ 1 (вересень, 2024)

Щомісячне видання

*Всі матеріали пройшли рецензування.
Редакція не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу
відповідальність несуть автори.*

Верстка: Білоус Тетяна
Дизайн: Бондаренко Ігор

Контактна інформація редакції:

ТОВ «УКРЛОГОС Груп»
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18/81
Тел.: +38 098 1948380; +38 098 1526044
E-mail: journals@ukrlogos.group

Офіційний сайт журналу:
<https://www.prosvita.in.ua>

Підписано до друку 20.09.2024.
Формат 70×100/16. Папір офсетний.
Гарнітура Montserrat. Цифровий друк.
Тираж: 100 примірників.
Умовно-друк. арк. 8,94.

Замовлення № 24/009.

Видавництво і друк:
ТОВ «УКРЛОГОС Груп»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 7860 від 22.06.2023.